

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เทวทวารวดีแห่งการเรียนรู้

แก้วกัลยาแห่งการเรียนรู้

คำนำ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีพระกรุณาธิคุณสนับสนุนงานการศึกษาสำหรับผู้อยู่นอกโรงเรียน โดยทรงรับเป็นพระอัครราชกุมารี ที่จะสืบสานพระปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูงในทุกเรื่อง มาโดยตลอด ทรงพระเมตตาเอาพระทัยใส่สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน และครู กศน.ที่ปฏิบัติหน้าที่บนพื้นที่สูง ทั้งยังมีพระดำริในการดำเนินงานทุกครั้งเมื่อเสด็จไปทรงเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร พระกรณียกิจของพระองค์นั้น นับว่าทรงเป็นแบบอย่างของการทรงงาน และทรงเป็นนักการศึกษา ซึ่งครู กศน.ได้น้อมนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะยึดหลักการของการเรียนรู้ ที่ทรงเป็นผู้ใฝ่รู้ รู้รอบ รู้ลึก และรู้จริง นับได้ว่าทรงเป็นขวัญและกำลังใจแก่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดจนถึงผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นอย่างยิ่ง

ในโอกาสนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตระหนักถึงคุณค่าในพระจริยวัตรของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงเป็นองค์ต้นแบบของการเรียนรู้ดังที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติอยู่เสมอ มาเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สิงหาคม ๒๕๕๑

สารบัญ

บทนำ ๖

ประกายแก้ว การศึกษา ๑๐

แก้วกัลยา แห่งการเรียนรู้ ๓๒

สถานฝึกครู สู่ชุมชน ๔๔

บำเพ็ญตน คน กศน. ๗๔

บรรณานุกรม ๗๙

เอกองค์เลิศวิทยา

งามพระอัจฉริยภาพพร้อม
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
เอกองค์เลิศวิทยา
พระเป็นดั่งดวงแก้ว
การใดทรงรับไว้
ทรงพินิจพิจารณา
ทรงอุทิศพระปัญญา
ทุกเรื่องทรงเลือกถ้วน
พระเสด็จลับโลกคล้าย
รำลึกถึงพระบาทศรี
สิ้นแสงบ่สิ้นสี
พระกรุณาคุ้มเกล้า

พระเมตตา
เพริศแพรว
เป็นแบบ อย่างแฮ
ส่องรุ่งสว่างไสว
ศึกษา
ถี่ถ้วน
เพื่อแผ่
ล้ำค่าสง่าศรี
แสงสุรีย์ ลับเอย
โคกเศร้า
รุ่งสว่าง โลกแฮ
สถิตห้วงหทัยไทย

ข้าพระพุทธเจ้า คณะข้าราชการ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

(ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ประพันธ์)

ນາງ

โลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และไม่อาจคาดการณ์ได้แน่นอนนั้น ได้ทำให้ทุกประเทศต่างปรับตัวอย่างมากมาย นั่นหมายถึงการใช้ความพยายามทั้งหมดของประเทศทั้งกำลังคน กำลังทรัพยากร และการกระทำต่างๆ ทางสังคม เพื่อมุ่งให้ทุกสังคมต้องปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพที่จะนำสันติสุขมาสู่ประเทศโดยรวม ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน

การปรับตัวของประเทศไทยนั้น ให้ความสำคัญกับคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคุณภาพของคน เรามักจะมุ่งมองไปที่บทบาทของการศึกษาที่จัดอยู่ในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย หากแต่ปัจจุบันขอบข่ายของแนวคิดทางการศึกษาได้ขยายแนวคิดไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลไม่เพียงแต่ได้รับการศึกษาจากระบบโรงเรียนทั่วไปเท่านั้น หากยังสามารถเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นอย่างมากมายในสังคม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่มีเจตนาเพื่อการพัฒนาและเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ก็ตาม ซึ่งความรับผิดชอบเรื่องการศึกษาของคนในสังคม มิได้เป็นของสถาบันใดสถาบันหนึ่งในสังคม โดยเฉพาะ หากเป็นเรื่องของคนทุกคนในสังคม

ปัจจุบันเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้สร้างสรรค์ความรู้ต่างๆ มากมาย และไม่มีใครผูกขาดความรู้ไว้เป็นของตัวเองได้ตลอดไป ประเด็นจึงอยู่ที่ว่า คนเรามีความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่จำเป็นและเหมาะสมกับตนเอง ครอบคลุม ชุมชน และสังคมประเทศชาติได้อย่างไร เพราะแท้จริงแล้ว ความรู้ที่มีอยู่มากมายเกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา และไม่มีใครสามารถจดจำความรู้ได้ทั้งหมด สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในปัจจุบัน

ความสามารถในการเรียนรู้ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความถึง ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้อันเป็นพื้นฐานเท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงความสามารถในการซักถาม คิดวิเคราะห์ จดบันทึก ตลอดจนทดลองปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นอุดมคติของการปลูกฝังทางการศึกษาในปัจจุบัน มีอาจเกิดขึ้นจากการอบรมสั่งสอนในระบบการศึกษาเพียงส่วนเดียว หากแต่บทบาทของครอบครัว โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ รวมทั้งบรรยากาศในการดำเนินชีวิต สภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสรรค์บุคคลแห่งการเรียนรู้

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มี “ต้นแบบที่ดี” ของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นต้นแบบของพสกนิกรทั้งปวง ในโอกาสที่ประชาชนชาวไทยจะได้ร่วมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล แสดงถึงความสำนึกในพระกรุณาธิคุณแต่พระองค์ที่ทรงเป็นต้นแบบของบุคคลแห่งการเรียนรู้ จึงควรจะใช้โอกาสเรียนรู้รูปแบบและวิธีการในพระองค์ ที่ทรงมีวิธีการเรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ อาทิ เช่น

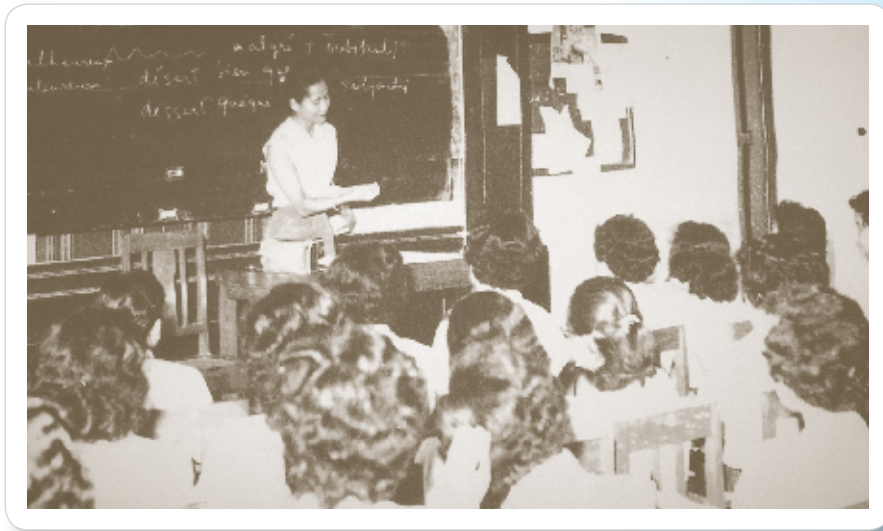
๓ ทรงทำการบ้านก่อนการทรงงานใดๆ ทรงศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนรายละเอียดต่างๆ เป็นการเตรียมการก่อนที่จะทรงงาน ทั้งการสอน การเสด็จไปสถานที่ต่างๆ แม้การจัดทำสารคดีทางโทรทัศน์ทรงทำการบ้านล่วงหน้า

๓ ทรงเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือแสวงหาความรู้ คือ ภาษาที่หลากหลาย ทั้งภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน ละติน ในระดับดี จึงทรงมีโอกาสมากที่จะเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง

๓ ทรงอ่านหนังสือจำนวนมากและหลากหลายสาขา ทั้งสังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ อักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ทรงมีวิธีการอ่านเฉพาะพระองค์ที่ทรงอ่านโดยละเอียด ตั้งแต่หน้าแรก ทรงอ่านหลายครั้ง และทรงทำบันทึกย่อไว้ในแต่ละบทด้วย

๓ ทรงบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ทรงทอดพระเนตรเห็น รวมทั้งบันทึกเรื่องวิจารณ์หนังสือที่ทรงอ่าน และบันทึกเรื่องราวที่เสด็จพระราชดำเนินไป ดังจะเห็นได้ว่าทรงมีงานพระนิพนธ์จำนวนมาก ไม่น้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทรงมีระบบการเรียนรู้เฉพาะพระองค์ที่ควรแก่การเรียนรู้

๓ ทรงถามผู้ที่เข้าเฝ้าถวายงาน เพราะทรงพอพระทัยที่จะเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง มิใช่เป็นพระปฏิสันถารทั่วๆ ไปเท่านั้น ผู้ถวายงานก็ดี ผู้เข้าเฝ้ารับเสด็จก็ดี ล้วนต้องเตรียมการอย่างมาก เพื่อจะตอบคำถามที่ทรงถามอย่างลึกซึ้ง

๓ ทรงมีบทบาทในการกระตุ้นส่งเสริมให้บุคคลต่างๆ ได้เรียนรู้ เช่น ทรงพระราชทานสื่อการเรียนการสอน เกมการเรียนรู้ ตลอดจนพระราชทานกำลังใจแก่นักเรียน นักศึกษา ที่ชวนขวยเรียนรู้ และยังทรงสนับสนุนโครงการโอลิมปิกวิชาการ เป็นต้น

รูปแบบและวิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่พระองค์ทรงเป็นต้นแบบด้วยพระเมตตาต่อการศึกษาเรียนรู้ในทุกถิ่นสถาน แม้จะอยู่ห่างไกลความเจริญนั้น นับมีคุณค่ายิ่ง ที่คนในปัจจุบันต้องเรียนรู้ และมีทักษะความชำนาญ เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาเรียนรู้ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อันเป็นเจตนารมณ์สำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ดังนั้นพระจริยวัตรของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จึงเป็นเสมือนแก้วกัลยาแห่งการเรียนรู้โดยแท้

ประกายแก้ว การศึกษา

“เมื่อปักใจจะเรียน ต้องนึกถึงคุณภาพในภาษาฝรั่งเศส รู้แล้วต้องเอาไปใช้จริงๆ ไม่ใช่เรียนแล้วก็ทิ้งสูญเปล่าไป โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ ต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนว่าเฉลี่ยฉลาดพอหรือไม่ มีเวลาพอหรือไม่ ผู้สอนในสถาบันมีเครื่องมือพอหรือไม่ ครอบคร้วพร้อมเพียงใด จะให้ผู้เรียนได้เต็มที่ และสังคม เรียนแล้วเอาไปใช้ประโยชน์อันใดแก่สังคมได้บ้าง”

พระดำรัสของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ประทานสัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพแห่งความเป็นครูได้อย่างแจ่มชัด ว่าทรงเอาพระทัยใส่ในการเรียนการสอน รวมถึงผู้เรียนและทรงเน้นถึงการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ เหนือสิ่งอื่นใดนั่นคือพระอุตสาหะที่ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างของ “ครู” ที่เหมาะแก่กาลสมัยอย่างยิ่ง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นสมเด็จพระโสทรเชษฐภคินีของพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนัก สืบเนื่องแต่พระราชกรณียกิจในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในถิ่นทุรกันดาร เช่น มูลนิธิแพथ์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ พระองค์ทรงเป็นนักวิชาการที่ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ โดยเน้นภาษาต่างประเทศ และด้านวิทยาศาสตร์ พระองค์ทรงบุกเบิกการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทยให้สัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง ด้วยการเป็นครูสอนด้วยพระองค์เอง พระองค์โปรดด้านการเป็น “ครู” โดยใช้หลักการในการเป็นครูที่ดีต้องการให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลถูกต้อง พระองค์มีทรงเห็นดีเห็นชอบ กลับทรงเติมพระทัยที่จะสอนจนกว่าจะเข้าใจ

“จะให้ฉันอธิบายสักสิบครั้งก็ได้ ขอให้นักศึกษาเข้าใจก็แล้วกัน”

พระองค์ทรงทุ่มเทพระสติปัญญา ประกอบพระกรณียกิจจนเป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกรชาวไทยและชาวต่างประเทศว่าพระองค์ทรงเป็นต้นแบบของนักการศึกษาและครู ทรงมีพระอัจฉริยภาพและพระอุปนิสัยที่ทรงอ่อนโยน เต็มเปี่ยมด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกรที่ทรงปฏิบัติมาแต่ครั้งพระเยาว์สืบจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ทรงอบรมเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประสูติเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทรงเป็นพระธิดาพระองค์แรกของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระองค์มีพระอนุชา ๒ พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ต่อมาได้สถาปนาพระอิสริยยศ เป็นพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลรัชกาลที่ ๘ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระนามเมื่อแรกประสูติว่า หม่อมเจ้ากัลยาณิวัฒนา ต่อมาในพุทธศักราช ๒๔๗๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยาณิวัฒนา และในพุทธศักราช ๒๔๗๘ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เฉลิมพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และเมื่อทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖ รอบนักษัตรในปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระอิสริยยศกิติ เป็นเจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายใน เป็นพระองค์แรกในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

เมื่อทรงพระเยาว์นั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประทับอยู่ ณ ต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทรงเข้ารับการศึกษาที่สถาบันรับเลี้ยงเด็กของปี โซเลย์ (Champ Soleil) ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ และในปีนั้น สมเด็จพระบรมราชชนกได้เสด็จยังประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อทรงศึกษาต่อที่เมืองบอสตัน พระองค์จึงทรงเข้าศึกษาระดับอนุบาลที่โรงเรียนพาร์ค (Park School) เมื่อสมเด็จพระบรมราชชนก ทรงสำเร็จการศึกษาในปีพุทธศักราช ๒๔๗๑ แล้วทรงนำครอบครัวกลับมายังเมืองไทย และประทับ ณ พระตำหนักใหญ่ วังสระปทุม พระองค์จึงทรงเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนราชินีและทรงศึกษาอยู่จนปีพุทธศักราช ๒๔๗๖

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้รับพระบรมราชานุญาต ให้นำพระธิดา พระโอรสทั้งสามพระองค์ ไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์จึงทรง เข้าศึกษาที่โรงเรียน Champ Soleil อีกครั้ง จากนั้นทรงเข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสตรี Ecole Supérieure de Jeunes de la Ville de Lausanne ได้ทรงศึกษาภาษาเยอรมัน และภาษา ละติน ในพุทธศักราช ๒๔๘๑ ทรงย้ายไปศึกษาที่เมืองเจนีวาที่ International School of Geneva ทรง สอบผ่านชั้นสูงสุดของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในระดับดีเยี่ยมที่ ๑ และเป็นลำดับที่ ๓ ของ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จากนั้นจึงทรงเข้าศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์ สาขาเคมี มหาวิทยาลัยโลซานน์ ทรงสำเร็จการศึกษาและทรงได้รับ Diplôme de Chimiste A ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๑

ในระหว่างที่ทรงศึกษาวิชาเคมีนั้น พระองค์ทรงสนพระทัยที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรด้าน สังคมศาสตร์ - ครุศาสตร์ อันประกอบด้วยวิชาวรรณคดี การศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา และทรงได้รับ Diplôme de Sciences Sociales Pédagogiques อันเป็นเครื่องยืนยันพระอัจฉริยภาพด้านการเรียน การสอนของพระองค์ได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเสด็จนิวัติประเทศไทย โดยทรงรับเป็น พระอาจารย์พิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทรงสอนวิชาภาษาฝรั่งเศส วรรณคดีฝรั่งเศส อารยธรรมฝรั่งเศส และการสนทนาภาษาฝรั่งเศส ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๑๐ พระองค์มีดำรัสกับนิสิตในรุ่นที่ทรงสอนว่า

“จบกลับมาสอนที่นี่ เพราะว่า แม่บอกว่าอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร ควรจะสอนเสียบ้าง แล้วฉันชอบเป็นครูอยู่แล้ว”

ในงานพระนิพนธ์เรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าไปสอนหนังสือที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ในหนังสือ “ธรรมศาสตร์ ๖๐ ปี” ทรงอธิบายประสบการณ์ส่วนพระองค์เมื่อครั้งทรงเริ่มสอนหนังสือครั้งแรก ว่า

“ข้าพเจ้าเคยมีประสบการณ์ในการสอนมาบ้างเพราะเคยเป็นอาจารย์พิเศษที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ๒๔๙๕ ถึงปี ๒๕๐๑ เป็นการสอนปีละ ๒-๓ เดือน เป็นวิชาๆ ไป เช่น การสอนสนทนาสำหรับนิสิตปี ๒ วัฒนธรรมฝรั่งเศส ปี ๓ และวรรณคดีฝรั่งเศสในปี ๔ ต่อไปก็เหลือแต่ปี ๔ ซึ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องนักเขียนศตวรรษที่ ๑๙”

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเริ่มเป็นครูอย่างจริงจังเมื่อทรงรับงานสอนและงานบริหารที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นับแต่พุทธศักราช ๒๕๑๒ เป็นต้นมา โดยทรงเป็นหัวหน้าสาขาภาษาต่างประเทศ และทรงสอนวิชาภาษาฝรั่งเศส วรรณคดีฝรั่งเศส ทรงดูแลหลักสูตรภาษาต่างประเทศ และทรงจัดสร้างหลักสูตรปริญญาตรีภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสจนสำเร็จในปี พุทธศักราช ๒๕๑๖ แม้จะไม่เคยทรงมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาก่อนก็ตาม แต่ด้วยพระปรีชาสามารถและพระจริยวัตรอันงดงามที่ทรงพิจารณาปัญหาอย่างสุขุมและทรงรับฟังความเห็นของอาจารย์ผู้ร่วมงาน ตลอดจนพระราชทานคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการหลักสูตรและการบริหาร ก็ทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสและภาษาต่างประเทศอื่นๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็วและก้าวหน้า พระองค์ทรงพระนิพนธ์ถึงเรื่องนี้ไว้ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๔๖ ว่า

“เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ ศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ ผู้ก่อตั้งและคณบดีคณะศิลปศาสตร์ในเวลานั้น มาชักชวนข้าพเจ้าไปสอนและปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าสาขาภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาเยอรมันและญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษนั้นอยู่ในสาขาภาษาและวรรณคดีอังกฤษและสาขาภาษาศาสตร์สาขาหลังนี้ ต่อมาได้แยกเป็นสาขาภาษาศาสตร์และสาขาภาษาอังกฤษ ต่อมาได้มีภาษาจีนและภาษารัสเซียเพิ่มขึ้น...ส่วนประสบการณ์ทางบริหารนั้นไม่มีมาเลย ภายหลังได้ถามอาจารย์อดุลว่าทำไมจึงไว้วางใจได้ ท่านตอบว่า ๑) ภาษาฝรั่งเศสของข้าพเจ้าเชื่อถือได้ ๒) ท่านมีประสบการณ์ในการเลี้ยงและผสมพันธุ์ม้า และได้สังเกตว่าถ้าพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์มาจากพันธุ์ที่ดี ที่มีคุณสมบัติดี ส่วนมากลูกม้าจะดี มิฉะนั้นก็ใช้ไม่ได้เลย”

นอกจากพระองค์ทรงรับพระภาระด้านการสอนและการบริหารที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้วยังทรงพระกรุณาบรรยายพิเศษวิชาการวรรณคดีฝรั่งเศสคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ และวิชาการเขียนรายงานแก่นิสิตคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๑๙ ถึงพุทธศักราช ๒๕๒๒ และต่อมาพุทธศักราช ๒๕๒๕ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้กราบทูลเชิญเสด็จทรงบรรยายวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสแก่นักศึกษาระดับปีที่ ๓ และ ๔ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ นั้น พระองค์ก็ทรงพระกรุณาฯรับเป็นพระอาจารย์ด้วย และทรงสอนอยู่จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๒๗

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้กราบทูลให้ทรงทราบปัญหาขาดแคลนอาจารย์ภาษาฝรั่งเศส เพราะเป็นจังหวัดที่ไม่ปลอดภัย พระองค์ได้พระราชทานพระเมตตาได้รับพระภาระการสอนในรายวิชาภาษาและกวีนิพนธ์ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งทำให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่คณาจารย์ และนักศึกษาเพิ่มอุตสาหกรรมให้การศึกษาเล่าเรียนเพิ่มมากขึ้น

ในฐานะพระอาจารย์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงเอาพระทัยใส่ในลิตนศึกษาเสมอกัน ทรงเมตตาและโปรดให้นิสิตนักศึกษาทุกคนที่มีข้อขัดข้องได้เข้ากราบทูลถามทุกโอกาส และทรงไต่ถามความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของลูกศิษย์ของพระองค์อย่างสม่ำเสมอ หากนิสิตนักศึกษาผู้ใดขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ ก็จะมีพระราชทานเงินทุนการศึกษาให้จนสำเร็จ นับเป็นพระกรุณาธิคุณอย่างหาที่สุตมิได้

สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือทรงเป็น “เจ้าฟ้านักวิชาการ” และทรงแบ่งปันองค์ความรู้ต่างๆ ที่ทรงอ่านและทรงพบปะสนทนากับผู้รู้ให้แก่ลิตนศึกษาอย่างไม่ทรงเหน็ดเหนื่อย

เมื่อครั้งพระราชทานสัมภาษณ์แก่ ศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาศ ขวลิต เกี่ยวกับการอ่านหนังสือ พระองค์ได้มีพระดำรัสแนวคิดไว้หลายประการ ดังเช่น

“เพราะเวลาสอนนี้ต้องเตรียมมาก อ่านมากและเตรียมอุปกรณ์ด้วย เดี่ยวนี้หันมาเขียนหนังสือได้สีกว่าปีแล้ว ต้องใช้เวลามาก ทำให้สนใจทั่วไปอีกไม่ได้ หนังสือที่ฉันเขียนต้องค้นคว้าเอกสารมาก บางครั้งบางเรื่องต้องไปเข้าหอจดหมายเหตุเป็นวันๆ เป็นชั่วโมงๆ แล้วถ้าจะไปสัมภาษณ์เรื่องอะไร ก็ต้องอ่านเรื่องนั้นให้พอรู้บ้าง...”

“แล้ววิธีการอ่านนี้ ฉันได้เผชิญสอนวิชาการอ่านวรรณคดีฝรั่งเศส จะแนะนำให้อ่านตั้งแต่หน้าแรกเลย สารบัญก็ต้องศึกษาให้ดี คำนำต้องอ่านโดยละเอียด...หนังสือวิชาการนี้ไม่ใช่อ่านครั้งเดียว ควรต้องอ่านสักสองครั้ง อ่านไปบทหนึ่งแล้วก็ทำสรุปย่อว่าบทนั้นๆ เขาบอกอะไร ทำแบ่งไว้เป็นส่วนๆ จะเป็นประโยชน์มาก...”

“นอกจากวิธีอ่านหนังสือแล้ว ในการอ่านควรมีสมุดบันทึกจดชื่อหนังสือว่าอ่านในวันเดือนปีอะไร แล้วเขียนคำวิจารณ์ของเราเองไว้สักนิดหนึ่ง อาจวิจารณ์หนึ่งบรรทัดหรือวิจารณ์สั้นๆ วันหลังมาดูจะรู้ได้ทันทีว่าหนังสือเล่มนั้นเป็นอย่างไร”

พระภาระหลักที่พระองค์ทรงรับผิดชอบเมื่อทรงดำรงตำแหน่งพระอาจารย์นั้น คือ การพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน วิชาภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย พระองค์ทรงดำริให้จัดตั้งสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ โดยพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งนายกสมาคมจนถึงพุทธศักราช ๒๕๒๕ และทรงดำรงตำแหน่งนายกกิตติมศักดิ์ของสมาคมมาจนถึงปัจจุบัน สมาคมดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการสอนภาษาและวัฒนธรรมฝรั่งเศสในทุกๆระดับ ทั้งระดับมัธยมและในระดับมหาวิทยาลัย และเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นทางวิชาการ วิธีการสอน สื่อการสอน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ

ทำให้ผลงานของสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสนั้นได้มีการสัมมนาและประชุมทางวิชาการ ปีละหลายครั้ง อีกทั้งพระองค์ได้ประทานพระนิพนธ์บทความตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารของสมาคม ทรงเป็นวิทยากรในการอบรมครูผู้สอนภาษาฝรั่งเศส และติดต่อขอทุนการศึกษาดูงานในต่างประเทศ ให้กับครูภาษาฝรั่งเศสประจำทุกปีด้วย

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงปฏิบัติหน้าที่การสอนภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษา ให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้นในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ พระองค์ทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯพระราชทานตำแหน่ง ศาสตราจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และต่อมารัฐบาลฝรั่งเศสได้ประจักษ์ในพระปรีชาสามารถและทรงเป็นแบบอย่างของครูที่ดั่งงามนั้น จึงขอพระอนุญาตทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญตราชั้นสูงสุด ทางด้านศิลปะและอักษรศาสตร์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระองค์ เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ นับว่าพระองค์ทรงเป็นผู้ทรงอุทิศพระองค์ให้กับการศึกษาภาษาฝรั่งเศสโดยแท้

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นกรรมการสอบนักเรียนชิงทุน ก.พ. ไปศึกษายังต่างประเทศ และเป็นกรรมการออกข้อสอบคัดเลือกผู้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยอีกด้วย พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านการศึกษาและเป็นแบบอย่างการเรียนการสอน อุทิศพระองค์เพื่อวิชาการต่างๆ จนประจักษ์ชัดทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงมีมหาวิทยาลัยได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิ กิตติมศักดิ์ในหลายสาขาวิชา และทรงได้รับการเทิดทูนพระเกียรติจากรัฐบาลและองค์กรต่างประเทศ หลายแห่ง โดยเฉพาะองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระดำริว่า “การศึกษาระดับต้นมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศ” ดังนั้นเมื่อมูลนิธิสมาคมนสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย จัดตั้งโครงการสอนการอ่านแก่เด็กเล็กในชั้นเตรียมความพร้อมทั่วประเทศ โดยที่พระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของมูลนิธินั้น จึงทรงรับเป็นผู้ดำเนินการทดลองอุปกรณ์การเรียนที่มูลนิธิได้คิดทำขึ้น โดยใช้เวลาตามเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนนีไปทรงเยี่ยมและสังเคราะห์ราษฎรในถิ่นทุรกันดารตามพื้นที่จังหวัดต่างๆทั่วประเทศ

สื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กชนบท

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้มีโอกาสเสด็จพระดำเนินเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ ทรงเห็นว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนการศึกษาที่ดีและทั่วถึง รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย ทรงทดลองสร้างสื่อการเรียนการสอนขึ้นในรูปแบบของเกมต่างๆ แล้วทรงบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ผล และติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นๆ ทั้งนี้หากมีปัญหาดังกล่าว พระองค์จะทรงวิเคราะห์พร้อมทั้งพระราชทานแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนการสอนที่พระองค์ทรงสนพระทัยคือ สื่อการสอนเสริมทักษะภาษาไทย ได้แก่ ชุดเกมไปโรงเรียน ชุดเกมบัตรอักษรสามหมู่ และชุดเกมบัตรต่อภาพ ซึ่งแต่ละชุดการสอนนั้นมีจุดประสงค์ในการเสริมทักษะการเรียนรู้ที่ต่างกัน เช่น การฝึกทักษะการอ่านเบื้องต้น ได้แก่ เกมชุด “ไปโรงเรียน” มิได้มีจุดประสงค์สอนการอ่าน หากแต่เป็นการฝึกให้เด็ก “อ่านได้-อ่านเป็น” คำแนะนำอันทรงคุณค่าที่พระราชทานหลังจากทรงวิเคราะห์ชุดเกมนี้ คือ

“ผู้ใช้จะต้องเข้าใจ ต้องดูให้ดีว่าเกมนี้มีความมุ่งหมายอย่างไร เป็นการเสริมไม่ใช่การสอน เสริมให้เด็กมีแรงจูงใจอยากจะเล่นอยากจะทำสนุก ก็เลยทำให้อยากอ่านให้มากขึ้น การเล่นเกมทำให้ได้ ช่อมการอ่านบ่อยขึ้น ครูคงจะเห็นว่าเด็กดีขึ้นเพราะได้อ่านมากๆ เข้า แต่ครูต้องเข้าใจว่าเป็นการเสริม ไม่ใช่การสอน ถ้าสอนก็ต้องสอนข้างนอก หรือเวลาเล่นถ้าเด็กอ่านไม่ออก ก็ต้องสอนว่าจะให้เด็กทำอย่างไร อ่านอย่างไร ผสมตัวอย่างไร ถ้าเด็กอ่านได้ก็ไม่ต้องสอน นอกจากอ่านผิดอ่านถูกก็ชี้แนะ และครูต้องดูให้ดีว่าเด็กมีระเบียบหรือไม่ การวางของก็ควรสอนให้เด็กมีระเบียบด้วย เกมนี้ช่วยให้ เห็นนิสัยของเด็ก เด็กบางคนมีระเบียบมาก บางคนวางตัวเป็นตำรวจสนาม คอยดูว่าเด็กอีกคนวางดี หรือเดินถูกไหม”

สำหรับชุดเกมบัตรอักษรสามหมู่ เป็นเกมที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทย โดยเฉพาะ เพื่อช่วยให้เด็กที่ไม่รู้จักตัวอักษรเลยให้มีโอกาสเรียนรู้จักพยัญชนะและสระของอักษรไทย ได้เร็วขึ้น ส่วนเกมบัตรต่อภาพเป็นการจับคู่บัตรอักษรและบัตรภาพเพื่อฝึกการจำให้ง่ายขึ้น

พระดำริอีกหลายประการในเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ยังผลให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงเล็งเห็นว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีโอกาสได้ใช้สื่อการเรียนเช่น นักเรียนในเมืองใหญ่ ควรจะมีโอกาสพัฒนาทักษะของตนเองได้มากขึ้น มูลนิธิสมาคมนครศึกษา ในประเทศไทย (ส.ส.อ.ท.) รับพระราชทานพระดำริต้นแบบเกมต่างๆ ดังเช่น เกมต่อบัตรอักษร - ภาพ เพื่อเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ชุดบันไดงู เกมต่อบัตรภาพ - คำ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เพื่อเสริมการอ่านภาษาไทย เกมต่อบัตรคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เกมต่อบัตรภาพ - คำ ระดับชั้นอนุบาล และเกมต่อบัตรคณิตศาสตร์ ระดับชั้นอนุบาล

องค์อุปถัมภ์วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

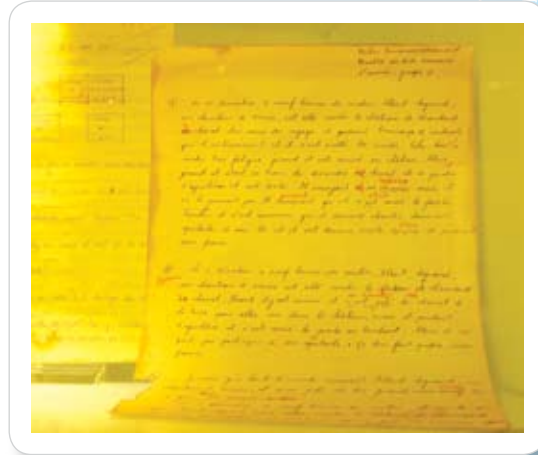
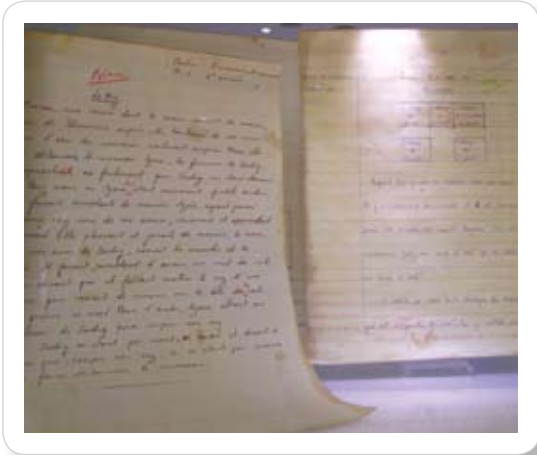
“ขอให้ไปแข่งขันให้ดีที่สุด คิดว่าจะต้องได้เหรียญทองกลับมา ถึงแม้จะได้เหรียญทองมา เก่งแค่ไหนก็ไม่ให้หยุดแค่นั้น เรามีหน้าที่คือ ทำชีวิตให้ดีขึ้น ไม่ใช่เก่งเฉยๆ ต้องใช้ความเก่งของตนทำประโยชน์ให้แก่สังคม เพื่อช่วยคนที่เก่งน้อยกว่า ไม่ใช่ได้เหรียญทองมาแล้วก็นำมาคล้องคอด้วยความภาคภูมิใจอย่างเดียว ก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไร สิ่งสำคัญต้องช่วยตัวเองก่อน ทำให้ตัวเองมีสภาพชีวิตที่ดีก่อน เมื่อตัวเองแน่นอนแล้วจึงค่อยคิดช่วยผู้อื่น อย่าคิดว่าฉันเก่งแล้วจะไปช่วยคนนั้นคนนี้ทันที ต้องช่วยตัวเองก่อน แต่อย่าลืมช่วยผู้อื่นในภายหลังเมื่อมีความพร้อม”

พระโอรสที่พระราชทานแก่คณะผู้แทนเยาวชนคนไทยที่จะเดินทางไปแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๙ เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ เผยให้เห็นน้ำพระทัยที่ทรงเตือนสติไม่ให้เกิดความหลงลืมตัว และให้รู้จักเอื้อเฟื้อ ตอบแทนสังคมและแผ่นดินไทย

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเล็งเห็นความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง ทรงสนับสนุนกิจกรรมของโครงการโอลิมปิกวิชาการ ซึ่งเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนไทยมีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถในกระบวนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับสากลมากขึ้น ทรงพระราชทานคำแนะนำและเงินทุนสนับสนุนกิจการของโครงการอย่างสม่ำเสมอ ด้วยทรงตระหนักดีว่าวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญมากขึ้น ผลจากพระเมตตาและพระอุปถัมภ์ดังกล่าว ทำให้ในระยะเวลาเกือบ ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ผลิตนักวิทยาศาสตร์ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นจำนวนมาก และจำนวนนักเรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการมีเพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ การทรงงานด้านการสอนนี้เอง แสดงให้เห็นว่าการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ไม่เป็นเรื่องลำบากยากเย็น กลับเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์มากสำหรับการทำงานและการดำรงชีวิตหากพิจารณาในด้านการปฏิบัติพระองค์ตามคำสอนในพระบวรพุทธศาสนาแล้วจะเห็นได้ว่าทรงเจริญอิทธิบาท ๔ อย่างเข้มแข็ง ทรงมีฉันทะความตั้งพระทัยมั่นในการทรงงานทุกครั้ง ทรงเอาพระทัยและไตร่ตรองจนเข้าพระทัยอย่างแจ่มชัด แล้วจึงพระเมตตาพระราชทานแนวทางให้แก่ผู้อื่นด้วย

ลายพระหัตถ์ในพระนิพนธ์

งานพระนิพนธ์อันล้ำค่า

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงนำความรู้ในศาสตร์แขนงต่างๆ มาทรงพระอักษรเป็นงานพระนิพนธ์มากมาย ด้วยทรงรอบรู้อย่างถ่องแท้ พระองค์จึงทรงเป็นนักปราชญ์พระองค์หนึ่งในพระบรมราชจักรีวงศ์ งานพระนิพนธ์ต่างๆ ล้วนบริบูรณ์ด้วยสาระความรู้อันหาได้ยากยิ่ง สามารถใช้ประกอบการอ้างอิงเมื่อศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี เพราะพระองค์ผู้ทรงนิพนธ์ทรงละเอียดถี่ถ้วน ทรงรอบคอบ และทรงอธิบายเรื่องต่างๆ ด้วยถ้อยคำที่กระชับ ทั้งพระปรีชาสามารถด้านภาษาต่างประเทศที่ทรงคุ้นเคยแต่ทรงพระเยาว์ก็ล้วนประกอบกันให้งานพระนิพนธ์ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แบ่งได้เป็น ๔ หมวด คือ พระนิพนธ์เกี่ยวกับพระราชวงศ์ พระนิพนธ์แปล พระนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว และพระนิพนธ์บทความทางวิชาการ

ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ ทรงเริ่มงานพระนิพนธ์เป็นครั้งแรกคือ **จุฬาลงกรณ์ราชสันตติวงศ์ พระนามพระราชโอรส ธิดา และพระราชนัดดา** อันเป็นประมวลรายพระนามพระราชโอรส พระราชธิดา และพระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างตารางข้อมูลเพื่อแสดงจำนวนบัญชีพระนามที่ถูกต้อง และค้นหาได้ง่ายขึ้น

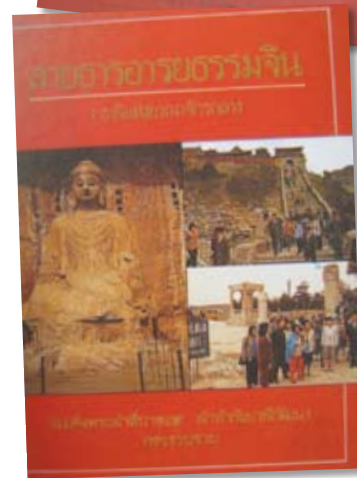
จากนั้นเป็นต้นมา ปวงชนชาวไทยได้มีโอกาสอ่านงานพระนิพนธ์ที่เกี่ยวกับพระราชวงศ์อีกเป็นจำนวนมาก คงไม่มีใครใฝ่ใฝ่เสอเรื่องราวอันน่าสนใจในพระนิพนธ์**แม่เล่าให้ฟัง และเวลาเป็นของมีค่า** ที่ทรงบรรยายให้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับพระราชจริยวัตรในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี **พระนิพนธ์เจ้านายเล็กๆ ยุวกษัตริย์** ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องและภาพอันงดงามของเจ้านายทั้งสามพระองค์แต่ครั้งทรงพระเยาว์ ทำให้ผู้อ่านได้เห็นความรักและการเลี้ยงดูพระราชโอรสธิดาที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงปฏิบัติ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงนิพนธ์หนังสือ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก อาทิ **ไพบรณียบัตรเจ้าฟ้า เจ้าฟ้าทหารเรือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางมิตลยา และงานศิลปะ** ซึ่งนอกจากผู้อ่านจะได้ทราบข้อมูลอันน่าสนใจเกี่ยวกับสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก แล้วก็ยังเห็นความละเอียดรอบคอบ และพระอัจฉริยภาพในการทรงงานด้านหนังสือขององค์ผู้ทรงนิพนธ์ด้วย

งานพระนิพนธ์อีกประเภทหนึ่งที่ได้รับความสนใจอย่างมาก คือ พระนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว ด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โปรดการเสด็จท่องเที่ยวเชิงวิชาการมาก ดังเช่น การเสด็จเยือนแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ได้เสด็จไปทอดพระเนตรวัดสำคัญของจังหวัดต่างๆ แหล่งโบราณคดี ตลอดจนสถานที่สำคัญอื่นๆ ทุกครั้งจะพระราชทานคำแนะนำให้เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ การจัดเก็บ การอนุรักษ์ และการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ อันจะยังประโยชน์แก่ผู้สนใจอย่างมาก ครั้นเสด็จไปต่างประเทศ ก็จะทรงนิพนธ์เรื่องการเสด็จยังประเทศนั้นๆ ซึ่งจะทรงให้ข้อมูลรายละเอียดทุกอย่าง ทุกครั้งที่เสด็จไปยังที่ใดจะทรงมอบหมายให้ผู้ร่วมคณะตามเสด็จแบ่งกันเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวิชาการอื่นๆ ตามที่สนใจ และให้สมาชิกออกความเห็นในเรื่องต่างๆ ดังที่พระราชทานสัมภาษณ์ไว้ครั้งหนึ่งว่า

“ฉันเขียนหนังสือสองประเภทเท่านั้น คือ เรื่องท่องเที่ยวเวลาไปประเทศไหน ไม่ได้เขียนเอง แต่ต้องเป็นเหมือนครูใหญ่จ่ายงาน ใครไปต่างประเทศกับฉันนี่งานหนัก ฉันให้การบ้านเขียนทุกวันเลย บันทึกอะไรต่ออะไรแล้วฉันต้องมานั่งรวบรวมขึ้นทำเป็นเล่ม แล้วฉันเขียนคำนำจะได้รู้จุดประสงค์ของหนังสือ คำสั่งท้ายหรือคำวิจารณ์ฉันก็มาเขียนรวบรวมขึ้น...อีกประเภทหนึ่งก็เรื่องครอบครัวฉัน อย่างที่เขียนเรื่องแม่ ๒ เล่ม “แม่เล่าให้ฟัง” และ “เวลาเป็นของมีค่า” แล้วก็หนังสือ “พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕”...”

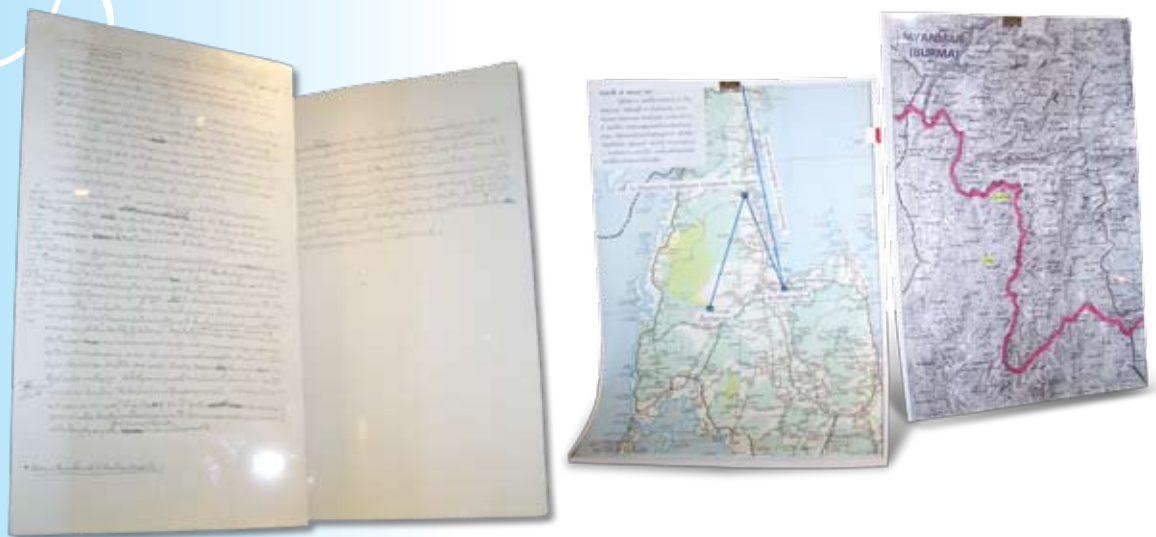

สำหรับหนังสือ แม่เล่าให้ฟัง และเวลาเป็นของมีค่านั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปยังห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ

งานพระนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวที่ปรากฏในบรรณพิภพมีอยู่มากมาย อาทิ ๑ โหลในเมืองจีน ยูนนาน สายธารอารยธรรมจีน ภูฏาน : เกาะเขี้ยวบนแผ่นดิน ที่ไซบีเรียหนาวโหม จีนอีสานและเสฉวน : จากแดนแมนจูสู่ทุ่งอู๋ไบ้ ตุรกี : ดินแดนจักรพรรดิโรมันและสุลต่านออกโตมัน เป็นต้น

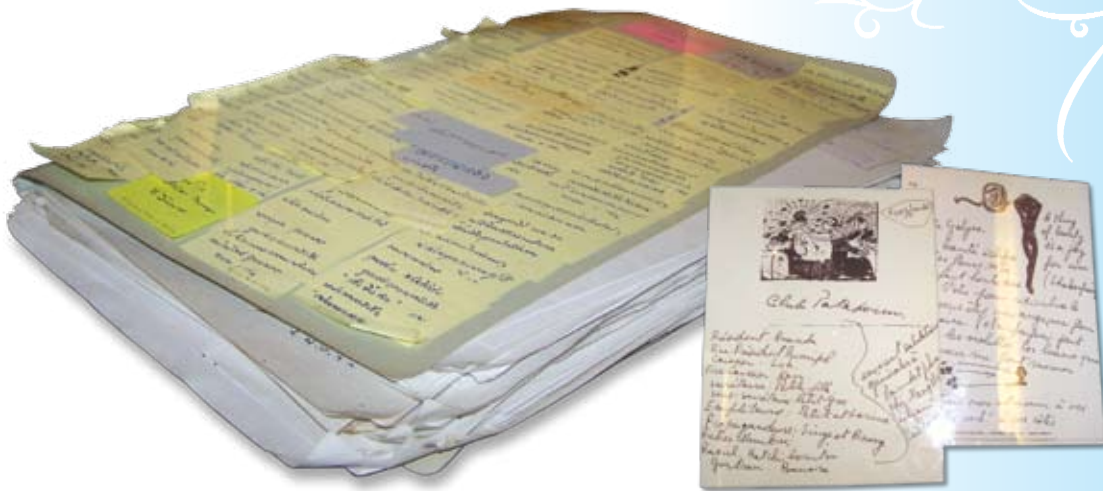

ในการพระนิพนธ์หนังสือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จะทรงงานด้วยความละเอียดรอบคอบ และทรงตั้งพระทัยให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากงานพระนิพนธ์อย่างเต็มที่ หากมีเรื่องใดที่ทรงเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่วงวิชาการ เช่น การรักษาความเดิมในต้นฉบับ การค้นหาภาพถ่ายสำคัญที่ไม่มีใครพบบ่อนัก หรือข้อมูลอื่นๆ ที่ถูกต้อง จะมีพระดำริให้คงรักษาต้นฉบับไว้

ลายพระหัตถ์ทรงกำกับทสารคดี และแผนที่เดินทาง

เมื่อทรงศึกษาเรื่องต่างๆ พระองค์จะมีพระราชประสงค์ที่จะถ่ายทอดความรู้นั้นให้เผยแพร่ ขยายในวงกว้างขึ้น และจะทรงถ่ายทอดด้วยการใช้ภาษาที่ง่าย เพราะทรงตระหนักว่าบางเรื่องเป็น เรื่องยากสำหรับคนทั่วไปและหากเขียนด้วยภาษาวิชาการก็จะกลายเป็นสิ่งยากขึ้น งานพระนิพนธ์ สารคดีท่องเที่ยวของพระองค์จึงให้ความรู้ง่ายและให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน เพราะจะทรงเริ่มต้น ด้วยข้อมูลพื้นฐานก่อน กล่าวคือ จะอธิบายที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ประชากร ศาสนา พรมแดนติดต่อ จากนั้นจึงจะทรงนำสู่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อย่างลึกซึ้งและทรงสอดแทรกเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยลงใน งานพระนิพนธ์ด้วย สำหรับผู้ที่ต้องการจะใช้ข้อมูลเป็นการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จะทรงนิพนธ์รายละเอียดของสถานที่ต่างๆ อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ดังตัวอย่าง หนังสือพระนิพนธ์มหามกุฏราชสันตติ วงศ์ ก็ทรงดำริว่าต้องมีข้อมูลมากที่สุดและถูกต้องที่สุด ดังนี้ เป็นต้น

แฟ้มทรงงานและลายพระหัตถ์

งานพระนิพนธ์ทั้งปวงในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ สะท้อนพระอัจฉริยภาพของความเป็นครูได้อย่างชัดเจน ประการหนึ่งคือทรงอุทิศกำลังพระสติปัญญาในการอธิบายเรื่องราวต่างๆ ที่ยากให้เป็นเรื่องง่าย สะดวกต่อผู้ที่สนใจใคร่รู้จะใช้ข้อมูลเพื่อการอ้างอิง พระวิริยอุตสาหะในการรวบรวมเอกสาร ภาพถ่าย และประมวลข้อมูลต่างๆ นับเป็นพระปรีชาสามารถที่สำคัญยิ่ง อีกประการหนึ่งคือทรงเห็นว่าประชาชนทั่วไปควรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง หากสิ่งใดไม่ถูกต้องแล้ว จะทรงชี้แจงแก้ไขพร้อมหลักฐานประกอบเสมอ นี่คือพระอัจฉริยภาพในความเป็นครูของพระองค์

ด้วยพระอัจฉริยภาพแห่งความเป็นผู้ใฝ่รู้เช่นนี้ พระภารกิจทั้งมวลจึงล้วนทรงคุณเป็นอเนกปริยายและก่อให้เกิดประโยชน์แก่พสกนิกรชาวไทยทั้งมวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการศึกษาและการใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ทรงงานเพื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยมีการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนา

แม้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จะเสด็จสู่สวรรคาลัยแล้ว แต่พระอัจฉริยภาพแห่งความเป็นผู้ใฝ่รู้ก็ยังคงทอแสงแจ่มชัดในดวงใจของประชาชนชาวไทยมิรู้ลืม ทรงเป็นต้นแบบของการเรียนรู้โดยแท้จริง

แก้วกัลยา แห่งการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นคุณสมบัติที่มีค่ามากของมนุษย์ เพราะการเรียนรู้เป็นวิธีการที่มนุษย์สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นในโลก ศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาทั้งหลายล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ทั้งสิ้น ในเรื่องของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็เช่นเดียวกัน ทิศนะต่อการจัดการศึกษาที่มุ่งหมายจะช่วยหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามความสามารถของตนให้ได้มากที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้วการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีรากฐานมาจากการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งมีศาสตร์ว่าด้วยการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นพื้นฐานความคิดในการจัดการเรียนการสอน จึงมีอิทธิพลทางความคิดในการออกแบบการเรียนการสอนอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การได้เรียนรู้จากสภาพจริงที่ผู้เรียนคุ้นเคย การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการมีความสามารถพื้นฐานในการคิดการตัดสินใจที่เหมาะสมกับตนเองและครอบครัว ชุมชน ที่สำคัญที่สุดก็คือการเรียนรู้นั้นต้องไม่แยกออกจากชุมชนของตน แนวความคิดดังกล่าวนี้เอง จึงเป็นพื้นฐานของแนวทางจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน โดยใช้หลักการดังนี้

๑. เข้าถึงสภาพปัญหา ความต้องการ สู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา

การดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวิธีการที่สำคัญคือ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) โดยมีขั้นตอนที่สำคัญเป็นลำดับแรก คือ “การศึกษาชุมชน” หมายถึง การเรียนรู้ การทำความเข้าใจ บริบทของคนและชุมชนอย่างรอบด้าน เป็นวิธีการที่นักการศึกษาจะต้องรู้ว่า สภาพจริงของคนและชุมชนว่าเป็นอย่างไร

การศึกษาชุมชน มีประเด็นที่จะต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจหลายประเด็น เช่น ลักษณะทางกายภาพ สภาพสังคม เศรษฐกิจ พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ปรากฏการณ์ความรู้สึกริคิดของคนในชุมชน ในการศึกษาชุมชนมีสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและพึงระลึกอยู่เสมอก็คือ แหล่งข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และต้องเข้าใจด้วยว่าข้อมูลแต่ละเรื่องจะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน การศึกษาชุมชนจึงต้องมองความเป็นองค์รวมของชุมชน จะมองแบบแยกเป็นส่วนๆ ไม่ได้ เพราะจะไม่เข้าใจชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน จะทำให้มองเห็นสภาพที่เป็นอยู่ของคนและชุมชน ความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของคนและชุมชน คืออะไร ข้อมูลบางอย่างจะสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาที่แท้ ความต้องการที่แท้ แต่ก็มีอุปบ่อยครั้งที่คนภายนอกเข้าไม่ถึงข้อมูลที่แท้จริงของปัญหาเหล่านั้น

ยิ่งรู้จักจริง รู้รอบ รู้ลึกมากเท่าใด ก็จะมีมารอบคอบมากขึ้น ในกระบวนการคิดและประเมินคุณค่า ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจว่า จะทำอะไร อย่างไร หรือไม่ทำอะไร นั้นหมายถึง คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน หาใช่ความสำเร็จรูปที่มาจากข้างนอก

๒. กระบวนการคิดและการประเมินคุณค่า แบบ “คิดเป็น”

กระบวนการคิดและการประเมินคุณค่า เพื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีหลากหลายรูปแบบวิธีการ วิธีการที่นักการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยใช้เป็นแนวคิดหลักที่เห็นว่าเหมาะสม สามารถเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้จริง คือ

๑. ความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคนทุกคน “คิดเป็น” ก็คือ คนทุกคนต้องการความสุข แต่ความสุขของแต่ละคนแตกต่างกัน เพราะความต้องการต่างกัน อันเนื่องมาจากความจำเป็นของแต่ละคน ตลอดจนพื้นฐานทางครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณีที่แตกต่างกัน เพราะเหตุนี้ความสุขของคนแต่ละคนจะเกิดขึ้นได้ก็จากการปรับตัวให้ประสมกลมกลืนกันของคนและสังคมสิ่งแวดล้อม หากทำไม่ได้ก็จะเกิดความขัดแย้ง หรือปัญหา ต้องหาวิธีการปรับปรนให้กลับคืนสู่ความสมดุล โดยมีวิธีการปรับปรนของตนเองให้มีความสุข กล่าวคือ

- ปรับตนเองให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อม
- ปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง
- ปรับทั้งตนเองและสิ่งแวดล้อมให้เข้าหากัน
- หากสุดวิสัย ก็ชอบที่จะหลีกเลี่ยงไปจากสังคมหรือสิ่งแวดล้อมนั้น

๒. การที่คนเราจะสามารถปรับตัวให้เกิดภาวะสมดุล กลมกลืนกันได้ นั้น เป็นเรื่องที่ทำไม่ได้โดยง่าย ต้องอาศัยการตัดสินใจที่ดีที่สุด และตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม ยอมรับได้มากที่สุด แม้ในสภาพจริงของคนทุกคนจะมีเวลาเพียงน้อยนิดในการตัดสินใจ แต่กระนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องมีการตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะพึงมีได้ ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งจะต้องใช้ข้อมูลประกอบการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างน้อย คือ

- ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
- ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม
- ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ

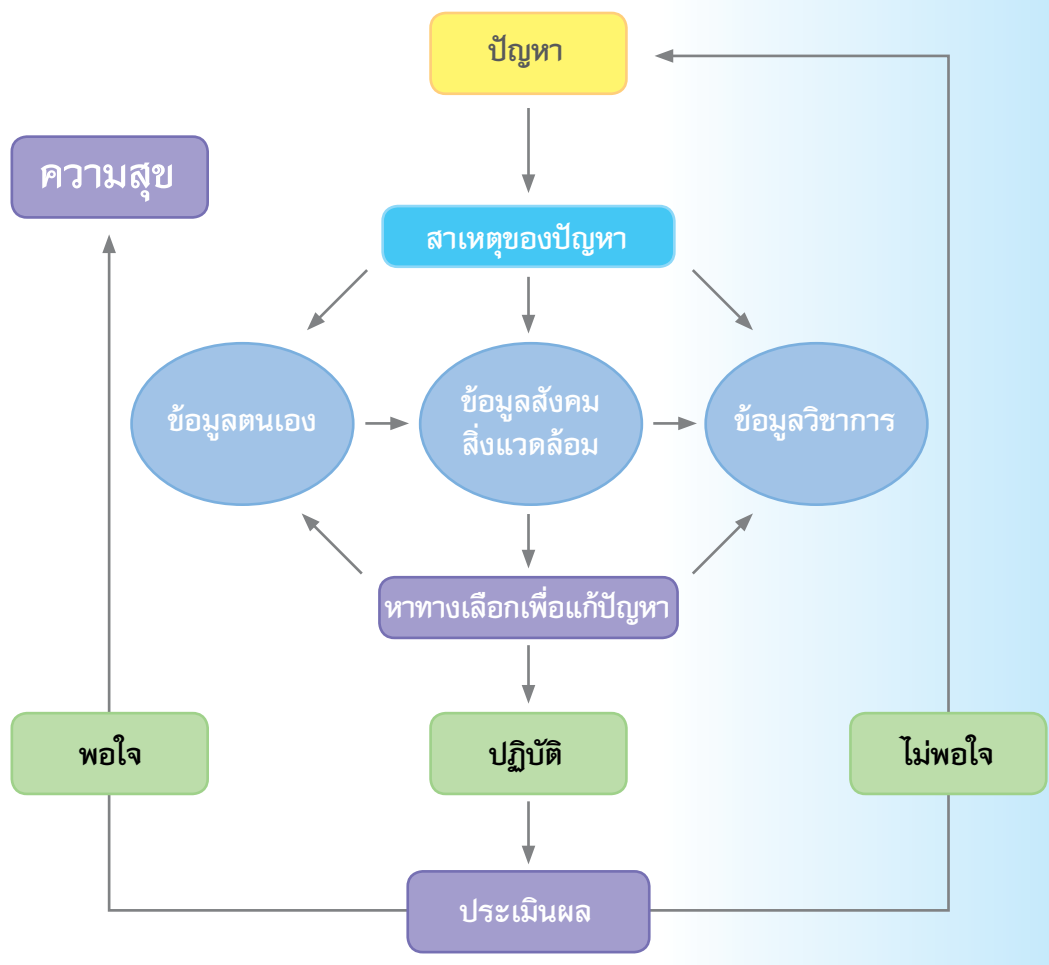
การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลทั้ง ๓ ด้านดังกล่าวเป็นข้อมูลพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องฝึกฝนให้เกิดเป็นนิสัย เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่ผันผวนตลอดเวลา

๓. เมื่อใช้กระบวนการคิดที่นำสู่การตัดสินใจ เพื่อปรับปรนให้เกิดความสมดุลได้นั้น ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติและได้ผลสำเร็จตามมา หากผลของการปฏิบัตินั้นทำให้เกิดความพอใจ หรือแก้ปัญหาได้ มีความสุข ก็นับได้ว่าเป็นคนคิดเป็น แต่หากผลของการตัดสินใจและได้ปฏิบัติแล้วได้ผลไม่พึงพอใจ ไม่มีความสุข หรือยังมีปัญหาอยู่ แสดงว่าข้อมูลประกอบการตัดสินใจยังไม่รอบด้านเพียงพอ ที่เป็นเช่นนี้มิใช่ว่าคิดไม่เป็น แต่ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมและคิดใหม่ โดยใช้กระบวนการคิดเป็น และการประเมินคุณค่า เพื่อหาคำตอบใหม่ กล่าวคือ จะต้องมีการวิเคราะห์และตีความหมาย

- การวิเคราะห์และตีความหมาย
- การประเมินคุณค่า
- การตัดสินใจคุณค่า
- การนำสู่การปฏิบัติและการสร้างผลผลิต

แผนภูมิกระบวนการคิดเป็น

๓. การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยั่งยืน คือ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดกลุ่มเป้าหมาย หรือชุมชนเป็นศูนย์กลาง ที่มุ่งให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญา ส่งผลให้สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาด้วยตนเองได้

การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน กล่าวคือ

- การปฏิบัติในชีวิตจริง สามารถถ่ายโยงไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้ดี
- ผู้เรียนได้ใช้ความคิด การปฏิบัติอย่างมีความหมายต่อตัวเอง เนื่องจากผู้เรียนได้คิดเองและปฏิบัติตามความคิดของเขา ย่อมจะทำให้เกิดความมุ่งมั่นและทำให้สำเร็จ เพื่อที่จะได้เห็นผลแห่งการคิดนั้น
- กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลองปฏิบัติ การกำหนดปัญหาที่ท้าทาย ยั่วเย้า และเป็นไปได้ในชีวิตจริง นอกจากมีความหมายต่อผู้เรียนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย อยากคิด อยากทำให้สำเร็จ

๔. เน้นให้ผู้เรียนคิดและปฏิบัติด้วยแนวทางของตนเอง แนวคิดที่เน้นชีวิตจริง มุ่งให้ผู้เรียนแก้ปัญหาด้วยวิธีของตนเอง ปฏิบัติในสิ่งที่ตนชอบ ดังนั้น การกำหนดงาน ควรจะเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิด ไม่ควรเป็นงานที่ทำตามคำสั่ง เพราะจะไม่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

๕. ส่งเสริมให้นำความรู้จากหลายเนื้อหาวิชามาบูรณาการใช้ให้เป็นธรรมชาติของชีวิตจริง

สิ่งที่ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้พึงระลึกถึงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง คือ

๑. การเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของชีวิตจริง
๒. เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำสู่กระบวนการเรียนรู้
๓. กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดนั้น ต้องกระตุ้นการใช้ความคิด วิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าในการนำความรู้ไปใช้จริง
๔. ต้องยอมรับว่ามีวิธีการคิดและปฏิบัติหลากหลายที่ทำให้เกิดแนวทางของตนเอง
๕. การเรียนรู้และการประเมินผลเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอ

องค์ต้นแบบแห่งการเรียนรู้

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการแสวงหาความรู้ อาจกล่าวได้ว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างของผู้ใฝ่รู้ ทั้งพระราชทานโอกาสให้ผู้ตามเสด็จและบุคคลอื่นๆ ได้มีโอกาสเก็บเกี่ยวความรู้เต็มที่ องค์ความรู้ที่ประทานเป็นแนวทางนี้อาจเรียกได้ว่าความรู้แบบสัมบูรณ์ (Absolute Knowledge)

ความรู้ที่สมบูรณ์ หมายถึง ความรู้อย่างยอดเยี่ยม และมีความหมายเพิ่มเติมว่ามีใช้เป็นเพียง การรับรู้และเข้าใจเพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกฝ่ายทุกส่วนจะต้องเข้าใจและถ่ายทอดได้ด้วย สมเด็จพระเจ้า ฟีนางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงถ่ายทอดแนวคิดเช่นนี้ด้วยการ ปฏิบัติพระองค์ให้เป็นที่ประจักษ์ชัดเสียก่อน คือ หากจะลงมือปฏิบัติเรื่องใดก็ตามจะต้องศึกษาทั้งรายละเอียดปลีกย่อยและลงลึกในประเด็นต่างๆ ให้มีความชัดเจน พระองค์ทรงบูรณาการองค์ความรู้ใน ทุกๆ ศาสตร์ ดังเช่นเมื่อทรงสนพระทัยในเรื่องของชาติจ้วงที่อยู่อาศัยทางตอนใต้ของประเทศจีน ทรงเห็นว่าการเข้าใจเรื่องชนชาติอาจต้องใช้นักประวัติศาสตร์ เพื่อตรวจสอบร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ใช้นักมานุษยวิทยาที่จะทำความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์และการตั้งถิ่นฐาน ใช้นักภาษาศาสตร์ที่จะตรวจสอบ ภาษาและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ฯลฯ จึงโปรดให้จัดการประชุมวิชาการเรื่องไท-จ้วง และ เสด็จทรงฟังการบรรยายด้วยความสนพระทัยยิ่ง

การนำความรู้ที่สมบูรณ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น พระองค์ทรงเห็นว่าควรจะเป็นการใช้ความ รู้แบบบูรณาการ คือ การนำไปประยุกต์ใช้มากกว่าที่จะนำข้อมูลไปใช้โดยไม่มีการปรับปรุง ดังเช่นที่ พระองค์เองทรงทดลองสร้างเกมบัตรอักษรเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทย ก็ทรงปรับปรุงแก้ไข ข้อมูลและทรงหาข้อผิดพลาดอยู่เสมอ เพราะกลุ่มประชากรทุกพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันไปมาก แต่สิ่งสำคัญก็คือจะมีได้ทรงนำความรู้นั้นไปให้โดยที่ผู้รับมิได้เรียนรู้ด้วยตนเองมาก่อน เพราะหากเป็น เช่นนั้นก็ทำให้ผู้รับไม่สามารถคิดเป็นทำเป็นได้

ปรัชญาการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ยึดแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง ให้ความสำคัญกับพัฒนาคนแบบองค์รวมอย่างยั่งยืน รวมทั้งการฝึกผู้เรียนให้ “คิดเป็น” ซึ่งนับได้ว่าเป็นองค์ความรู้สัมบูรณ์และสัมฤทธิ์ผล ดังที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงปฏิบัติให้เป็นต้นแบบอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน จึงมุ่งใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน เรื่องราวหรือปัญหาของคนและชุมชน เป็นสาระการเรียนรู้ และประเด็นที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ผู้รู้และคนในชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ ครู กศน. เป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อสรุปว่า “เรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์ชุมชน” อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

พระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงมีพระประสงค์จะส่งเสริมให้ประชาชนในถิ่นทุรกันดารให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทรงพระราชทานพระตำริและคำแนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ และทรงงานที่เป็นแบบอย่างในเรื่องการเรียนรู้ของพระองค์ที่ทรงรู้รอบ รู้ลึก และรู้จริง พระองค์จึงเป็นดังแสงงาม ส่องสว่างให้เห็นหนทางอันงดงามชัดเจนของการจัดการศึกษาชุมชนเป็นไปตามปรัชญาการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งนับเป็นประโยชน์แท้จริงแก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

សារជ័យក្នុងស្នេហា

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเป็นพระบรมราชวงศ์ที่ทรงงานหนัก ทรงทุ่มเท พระองค์อย่างมิย่อท้อ ประกอบพระกรณียกิจเพื่อประชาชนชาวไทยทั้งแผ่นดิน พระกรณียกิจต่างๆ ของพระองค์ล้วนเป็นพระกรณียกิจที่ต้องทรงอดทนยิ่ง ซึ่งคนไทยทั้งประเทศต่างซาบซึ้งดี เพราะจะ คำนึงถึงภาพที่พระองค์ทรงงานบนดอยสูง หรือลงห้วยสู่ที่ราบต่ำ เส้นทางทุรกันดารที่ยากลำบาก แก่การเสด็จพระราชดำเนิน แต่พระองค์ทรงบากบั่นเข้าไปจนถึงชุมชนในถิ่นทุรกันดารเหล่านั้นด้วย พระพักตร์ที่เปี่ยมสุข ไม่ว่าประชาชนจะทุกข์ร้อนในเรื่องใดก็ตาม พระองค์มีพระเมตตาแก้ไขบรรเทาทุกข์ ให้ทันที การเสด็จเข้าไปถึงถิ่นทุรกันดารต่างๆ ครั้งแล้วครั้งเล่า จนทรงคุ้นเคยกับราษฎร และทรง ห่วงใยดูแลเสมือนลูกหลาน พระกรุณาธิคุณของพระองค์เป็นที่ประจักษ์แก่เหล่าประชาราษฎร์ ทุกครั้งที่พระองค์เสด็จทรงงานจะมีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์ โดยเสด็จข้างพระวรกายเสมอ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โปรดที่จะทรงงานในพื้นที่ เพื่อสัมผัสปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้านด้วยพระองค์เอง เช่นเดียวกับ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพระราชชนนี ดั่งมีพระดำรัสขณะทรงเยี่ยมชุมชนเพชรเกษม ๑๐๔ (กองขยะหนองแขม) เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ ความตอนหนึ่งว่า **“...ต้องไปถึงที่ ถึงจะรู้ว่า ชาวบ้านและเด็กเหล่านี้ลำบากแค่ไหน ก็ตั้งใจที่มีโอกาสเห็นด้วยตนเอง...”** ด้วยเหตุนี้ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสชาวเขาในถิ่นทุรกันดาร จึงมีโอกาสดำเนินการได้รับพระกรุณาธิคุณจากพระองค์พระราชทาน ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นงานที่ทรงสืบสานพระปณิธานจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๕๓๕

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขานพื้นที่สูงมีเป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย การเกษตรภายในครัวเรือน การศึกษาเพื่อการรู้หนังสือ และส่งเสริมการวางแผนครอบครัว ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวนี้ ต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ร่วมมือกันดำเนินงาน โดยมีครู กศน.ซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐปฏิบัติงานประจำอยู่ในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุน โดยใช้กิจกรรมการศึกษาอกระบบขับเคลื่อนให้ชาวบ้านได้รู้จักการเพาะปลูกเพื่อใช้ประกอบอาหารภายในครัวเรือน การเติมสารไอโอดีนในน้ำดื่มเพื่อลดปัญหาการเกิดโรคคอพอก การเลี้ยงเป็ดเพื่อเสริมอาหารโปรตีน การเพาะเห็ดเพื่อเพิ่มแหล่งอาหาร และการวางแผนครอบครัว (การทำหมันชาย) เพื่อลดปริมาณประชากรในชุมชน ครู กศน.จะใช้สภาพปัญหาเป็นเนื้อหาสาระสำคัญ เพื่อบูรณาการไปสู่การสอนภาษาไทยตั้งแต่การสอนอ่าน ฟัง พูด และเขียนภาษาไทย กิจกรรมบางเรื่องเช่น การเติมสารไอโอดีนในน้ำดื่ม จะเน้นให้เด็กปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาโรคคอพอก ปัจจุบันยังคงมีถังบรรจุน้ำเติมสารไอโอดีนสีแดงและสีน้ำเงินในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ทุกแห่ง สำหรับการเลี้ยงเป็ดเทศและการทำงานหมันชาย ครู กศน.ต้องส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำที่ขัดต่อความเชื่อของชนชาวเขาว่าผิดประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่า การทำกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ ครู กศน.จะใช้ “อาศรม” เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ชาวบ้าน อีกทั้ง “อาศรม” นี้ยังเป็นที่พักอาศัยของครูขณะปฏิบัติงานในชุมชนอีกด้วย

การปฏิบัติงานในแบบ “ฝังตัว” เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนี้ ทำให้ครู กคนได้รับรู้สภาพปัญหาของชาวบ้านที่มีทั้งด้านการคมนาคมที่ทุรกันดารเนื่องจากไม่มีถนน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเดินทางไปโรงพยาบาลในคราวเจ็บป่วย หรือเดินทางออกนอกชุมชนไม่ได้ นอกจากนี้สภาพของ “อาคาร” อาคารเรียนที่ก่อสร้างอย่างหยาบๆ ด้วยวัสดุในท้องถิ่น หากวันใดฝนตกจะไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ รวมทั้งครูจะพักอาศัยไม่ได้เช่นกัน จึงนับเป็นความเดือดร้อนทั้งของครูและชาวบ้านเป็นอย่างมาก

ด้วยสภาพปัญหาของชุมชนดังกล่าวนี้ เป็นเหตุให้ครูวิไลลักษณ์ สุขสาย หรือครูอ้อยของนักเรียนชาวเขา ซึ่งขณะนั้นปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนบ้านใหม่ห้วยหวาย ตำบลปูลึง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน เพราะเห็นว่าการสนับสนุนให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ตามปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นดี จะช่วยให้การพัฒนาด้านอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น ครูอ้อยได้หาแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนขึ้น ได้แก่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำประปาและกักเก็บน้ำ โครงการกองทุนยาและยาสีฟัน โครงการมุงหลังคาอาคารด้วยสังกะสี และโครงการจัดทำถนนเข้าหมู่บ้าน ครูอ้อยเลือกใช้วิธีการสื่อสารทางหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันอาทิตย์ที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ เพื่อขอความช่วยเหลือจากประชาชนทั่วไป เชิญชวนให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านใหม่ห้วยหวายในครั้งนั้น

ดูเหมือนว่าจะเป็นโครงการพัฒนาหมู่บ้านเล็กๆ ไม่ยิ่งใหญ่อะไร แต่มันคือปัญหาสำคัญสำหรับครูชาวเขาบนพื้นที่สูงห่างไกลความเจริญ เพราะการพัฒนาดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน และคนทั้งชุมชน หลังจากนั้นไม่นาน **ผลที่ได้รับเป็นความจริงยิ่งกว่าความฝันที่ใฝ่ไว้** และเป็นที่น่าปลาบปลื้มใจของครูอ้อยและชาวบ้านใหม่ห้วยห้วยเป็นอย่างมาก เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โปรดเกล้าฯ ให้ คุณบุญธันว์ มหารวรรณ หัวหน้าคณะทำงานส่วนพระองค์ เดินทางไปรวบรวมข้อมูลเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ และด้วยพระอุปนิสัยของสมเด็จพระย่า การใดที่พระองค์จะพระราชทานความช่วยเหลือ ต้องมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนตรงตามสภาพปัญหา การรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ครั้งนั้น คุณบุญธันว์จึงต้องติดตามสอบถามโดยละเอียดถึงความประสงค์ วิธีการดำเนินงาน เป้าหมายและเหตุผลในการขอความช่วยเหลือ โดยครูอ้อยได้เล่าถึงแนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ที่กำหนดไว้ตามลำดับดังนี้

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ จัดทำระบบประปาภูเขาและถังเก็บน้ำใช้ในฤดูแล้งของหมู่บ้าน โดยกำหนดให้ตั้งถังเก็บน้ำที่บริเวณด้านข้างของอาคารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) เมื่อชาวบ้านต้องการใช้น้ำ จะมาที่บริเวณถังเก็บน้ำ ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ได้พบปะพูดคุยกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

โครงการแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพ เมื่อชาวบ้านในชุมชนเจ็บไข้ได้ป่วยแต่หมู่บ้านอยู่ห่างไกล โรงพยาบาลมาก ตลอดจนการเดินทางที่ทุรกันดาร การแก้ปัญหาเบื้องต้น คือการจัดให้มียารักษาโรค ในชุมชนนั้นๆ จึงจัดตั้งให้มีกองทุนยาและยาสีฟัน ช่วยให้ชาวบ้านสามารถซื้อยาในราคาถูก และสะสมเป็นกองทุนซื้อยาหมุนเวียนต่อไป การดำเนินงานจะมีครูเป็นที่ปรึกษา ชาวบ้านร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุน ด้วยเหตุนี้เองคณะกรรมการกองทุนจึงชวนชาวบ้านที่จะเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานกองทุนและใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนในเมือง โครงการนี้ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนหมอ ได้ระดับหนึ่ง

โครงการมุงหลังคาอาคารด้วยสังกะสี ด้วยสภาพของอาคารเรียน “อาคารม” ที่ใช้วัสดุ ก่อสร้างที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ไม้ไผ่ ใบตองเกี๊ยะที่ไม่ถาวรคงทน จึงมีความประสงค์จะเปลี่ยนเป็นสังกะสี

โครงการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์ในการคมนาคมของคนในชุมชนและเป็นเส้นทางที่หน่วยงานต่างๆ สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ง่ายขึ้น รวมทั้งสะดวกในการนำส่งผู้ป่วย อากาศหนักไปโรงพยาบาลได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ การดำเนินงานในทุกโครงการ ครูอ้อยมีหลักการสำคัญคือ **ชาวบ้านจะต้องร่วมมือ ร่วมใจ ดำเนินการพัฒนาชุมชนของตนเอง**

หลังจากที่ให้รายละเอียดและแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน สามารถมองเห็นเป้าหมายของการทำงานแล้ว จากนั้นไม่นาน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานความช่วยเหลือมายังชุมชน ซึ่งไม่เฉพาะโครงการที่กำหนดไว้เท่านั้น ครูอ้อยยังได้รับระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ในการสอนหนังสือให้แก่ชาวบ้านในเวลากลางคืน นักเรียนได้รับแปรงสีฟันพร้อมยาสีฟัน โดยเฉพาะครูอ้อยยังได้รับอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน และพร้อมกันนี้ ชาวบ้านยังได้รับผ้าห่มพระราชทานอีกด้วย

พระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในครั้งนั้น นับเป็นน้ำพระทัยที่พระราชทานสู่ทุกกลุ่มชนโดยทั่วถึงไม่เว้นแม้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกลจากความเจริญ และมีความมุ่งมั่นจะพัฒนาประชาชนชาวไทยภูเขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น วิธีการทรงงานของพระองค์จะทรงติดตามงานอย่างใกล้ชิดและลึกซึ้ง ทั้งยังพระราชทานกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระราชทานเหรียญทองพระฉายาลักษณ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์แก่ครูอ้อยอยู่เสมอมา

การพระราชทานความช่วยเหลือเช่นนี้ยังขยายสู่พื้นที่สูงอื่นๆ ในเขตภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำปาง พะเยา ตาก และแม่ฮ่องสอน เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จสวรรคตแล้ว สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงรับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยภูเขาอยู่ภายใต้พระอุปถัมภ์ โดยทรงเป็นองค์ประธานกองทุนการกุศลของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และทรงติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดสืบต่อมามีได้ขาด

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงมอบหมายให้มูลนิธิ พอ.สว. เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานภายใต้ “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ด้อยโอกาสในเขตภูเขา” ในพื้นที่สูงเขตภาคเหนือ ๙ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน ตาก แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน พะเยา และแพร่ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน จำนวนทั้งสิ้น ๓๐๐ แห่ง มีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยภูเขาให้มีความอยู่ดี กินดี ถูกสุขอนามัย โดยใช้กระบวนการการศึกษาออกโรงเรียนเป็นกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จทรงงานในพื้นที่เป็นประจำ เมื่อครั้งที่เสด็จยังอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พระองค์ทรงสนพระทัยในความเป็นอยู่ของครูอาสาสมัคร. แม้แต่สภาพห้องนอนของครู ห้องสุขา และห้องครัว เมื่อทอดพระเนตรแล้วมักจะรับสั่งว่า “ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน แล้วชุมชนจะพัฒนาไปได้ดี”

นอกจากนั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ยังสนพระทัยในกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ทั้งกิจกรรม การเรียนการสอน กิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพ ได้แก่ การเพาะปลูกเห็ด บ่อปลา-กบ โรงเลี้ยงไก่-เป็ด โดยทรงซักถามครุอย่างละเอียดถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน วิธีการดำเนินงานผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชน ที่สามารถขยายผลสู่การพัฒนาโครงการ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงสืบสานพระปณิธานสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ดำเนินโครงการ “ทันตกรรมเคลื่อนที่เพื่อประชาชนด้อยโอกาสในเขตท้องถิ่นทุรกันดาร” โดยเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน มูลนิธิ พอ.สว. ได้สนองพระราชปณิธานด้วยการดำเนินกิจกรรมด้านทันตสาธารณสุข เพื่อให้บริการทันตกรรมบำบัดและทันตกรรมป้องกันแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล เพื่อแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายชาวไทยภูเขา ที่มีปัญหาด้านสุขอนามัยในช่องปาก และไม่สามารถเข้าถึงบริการทันตกรรมบำบัดและทันตกรรมป้องกันได้ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และโรงเรียนในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก และพะเยา เป็นเป้าหมายให้บริการ

ครู กศน.ในพื้นที่ให้บริการจะดูแลให้ทุกคนได้รับบริการทันตกรรมบำบัดอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพในช่องปากที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ครู กศน. ยังมีบทบาทเป็นผู้ช่วยทันตแพทย์ด้วยการซักถามประวัติการกินอาหาร ความเจ็บป่วยของชาวบ้านและเด็กชาวเขา ก่อนจะส่งให้แพทย์รักษาต่อไป นับเป็นประสบการณ์ชีวิตของการเป็นครูตอຍอีกรูปแบบหนึ่ง แต่บทบาทสำคัญของครู กศน. คือการนำปัญหาสุขภาพในช่องปากมาจัดเป็นสภาพการเรียนรู้การสอนในเชิงลึก โดยมีทันตแพทย์เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” หลายๆ แห่งจึงเกิดกองทุนยาสีฟันขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันการเกิดโรคในช่องปากซ้ำอีก การปฏิบัติงานดังกล่าวนี้ ครู กศน. จะได้รับประสบการณ์การทำงานเพิ่มขึ้นอีก นั่นคือการทำงานร่วมประสานกับหลายหน่วยงาน การแบ่งความรับผิดชอบงานที่เป็นระบบ เช่น กลุ่มออฟโรด รับภาระสำรวจเส้นทาง บรรทุกอุปกรณ์ หน่วยงานระดับจังหวัดมีภาระเตรียมเสบียงอาหาร การเตรียมสถานที่พักของทีมงาน และครู กศน.มีภาระในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนชาวบ้านเข้ารับบริการ เป็นต้น

พระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่สืบสานพระปณิธานต่อจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อช่วยให้ประชาชนชาวเขามีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีครู กศน. ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์สุขของชนกลุ่มหนึ่งที่ด้อยโอกาสในการรับบริการจากภาครัฐ

สืบสานพระปณิธาน โครงการยุวกรรมการหย่อมบ้าน

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนในชุมชนที่อยู่ในวัยเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ด้วยทรงเห็นว่าเยาวชนเหล่านี้ หากได้รับการพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดความรัก ความผูกพันในชุมชนบ้านเกิด รู้จักบทบาทของผู้นำผู้ตามที่ดี การเรียนรู้นี้จะช่วยให้เยาวชนชาวเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไป ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ โครงการพระเมตตาสมเด็จพระเจ้ายา ซึ่งเป็นโครงการสำคัญในการขับเคลื่อนงานตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จึงได้จัดทำโครงการยุวกรรมการหย่อมบ้านขึ้น โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้การพัฒนาชุมชนของตนเอง มีส่วนในการช่วยเหลือครู กศน. ที่มีภารกิจหลายๆ ด้าน และทำหน้าที่แทนครูในช่วงที่ครูหยุดพักต่อเนื่องกัน หลายวัน หรือ ครู กศน. ไม่สามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนประชาชน ในชุมชนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

โครงการยุวกรรมการหย่อมบ้าน ดำเนินการครั้งแรกที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ก่อน จะขยายผลต่อไปยังอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน อำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ละจังหวัดมีการวางแผนจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาที่แตกต่างกันไปตาม บริบทของพื้นที่ มีการบริหารจัดการโครงการตั้งแต่การสรรหาสมาชิก การร่วมคิดทำกิจกรรม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ

จังหวัดตากได้ดำเนินโครงการยุวกรรมการหย่อมบ้านครั้งแรกจำนวน ๖ หย่อมบ้าน ในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง โดยมีครู กศน.ประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นผู้ประสานความเข้าใจของคนในชุมชนให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของยุวกรรมหย่อมบ้าน สมาชิกยุวกรรมการมีบทบาทเป็นผู้ช่วยครู หรือตัวแทนผู้นำหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตนเอง การคัดเลือกสมาชิกจะพิจารณาจากเยาวชนที่อาศัยอยู่ในหย่อมบ้าน มีความเสียสละ ยินดีปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ จากนั้นจะดำเนินการคัดเลือกคณะทำงาน จากกลุ่มบ้านละ ๕ - ๑๐ คน โดยระดมทุนเบื้องต้นจากชาวบ้านให้ลงหุ้นคนละ ๔ - ๕ หุ้นราคาหุ้นละ ๑๐ บาท เพื่อก่อตั้งกลุ่ม ก่อนจะขอรับเงินสนับสนุน จากโครงการพระเมตตาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จ ณ เชื้อนภูมิพล อำเภอสามเงา โดยประทานเงินทุนการดำเนินงานให้หย่อมบ้านละ ๑๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๒ ดังนั้นจังหวัดตากได้เริ่มดำเนินโครงการยุวกรรมการหย่อมบ้านอย่างจริงจัง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นต้นมา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าสองยางได้จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยจัดทำกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ในเรื่องของระบบการขาย การจัดทำบัญชี และการสร้างวินัยความรับผิดชอบในกลุ่มเยาวชน กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้านี้จัดทำในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านป้อหยาลูและบ้านตะโป๊ะปุ่ จัดกิจกรรมการเลี้ยงหมูที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านตะโฆะบี้ บ้านตะบริ้อโฮ่ย และบ้านที่จือหล่อคี ดำเนินการจัดทำกิจกรรมเลี้ยงไก่ที่บ้านตะโตะไกร ก่อนจัดทำกิจกรรมเหล่านี้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าสองยางได้นำเยาวชนสมาชิกโครงการไปเรียนรู้แนวทางต่างๆ จากแหล่งที่ปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมในระหว่างดำเนินงานทั้ง ๖ หย่อมบ้านได้พบปัญหาอุปสรรคหลายประการ แต่สมาชิกกลับมีโอกาสได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงนำมาใช้แก้ปัญหาตลอดเวลา เพราะทุกคนได้เรียนรู้จากบทเรียนในการทำงาน นี่คือนี่ที่ย้ำให้เห็นถึง การพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม มีการปรับแก้แนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่

เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๒ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเยี่ยมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านพอกะทะ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ได้ทอดพระเนตรกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก ทั้งยังพระราชทานพันธุ์ไม้ผลและเมล็ดพันธุ์ผักแก่หัวหน้าหมู่บ้านและครู กศน. ทั้งยังพระราชทานโอวาทแก่เจ้าหน้าที่ครู กศน. และกรรมการหมู่บ้านด้วย

ปัจจุบันโครงการยุทธธรรมการห่อยมบ้านของจังหวัดตาก มีการพัฒนากิจกรรมมาตลอด โดยมีสมาชิกโครงการร่วมบริหารจัดการด้วยความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้น ครู กศน. มีบทบาทเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้คำปรึกษาเมื่อสมาชิกขอคำปรึกษาเท่านั้น กลุ่มเยาวชนยุทธธรรมการห่อยมบ้านจึงได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นผู้นำ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นตัวแทนครูในการดูแลศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้ชุมชนมีรายได้และมีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มเพิ่มขึ้น

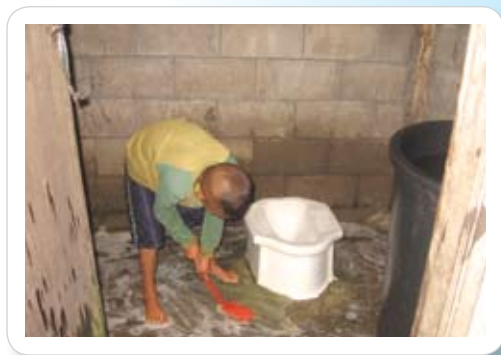

บทเรียนอีกรูปแบบหนึ่งของการบริหารจัดการโครงการยุทธธรรมการห่อยมบ้านได้แก่การดำเนินโครงการของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่ทำกิน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนด้วยชุมชน ทุกคนมีบทบาทในการแก้ปัญหา เพื่อลดความเดือดร้อนของตน ดังเช่นการดำเนินงานของชุมชนบ้านขุนแม่ฮู ที่มีปัญหาความยากจนของชาวบ้าน จึงได้จัดกิจกรรมเสริมอาชีพ โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการพระเมตตาสมเด็จพระเจ้าเพื่อเป็นกองทุนแรกเริ่ม กลุ่มยุทธธรรมการได้นำทุนสนับสนุน ๑๐,๐๐๐ บาท มาจัดตั้งเป็นกองทุนกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพเพาะเห็ดหอมไม้ก่อ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ ซึ่งชาวบ้านดำเนินการกันอย่างจริงจังจนประสบความสำเร็จ และขยายผลมากขึ้น เพราะนอกจากจะใช้เห็ดหอมบริโภคในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถนำไปจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้แก่ชาวบ้าน นับเป็นพระกรุณาธิคุณของพระองค์ที่พระราชทานพระดำริในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน จากหมึกหยดเดียวได้ลากระบายเป็นภาพที่มีสีสันสวยงามจบจนถึงวันนี้

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงติดตามงานอย่างใกล้ชิดด้วยพระองค์เอง พระองค์ได้เสด็จทรงงานโครงการยุวกรรมการห่อมบ้านบ้านขุนแม่ฮู เยี่ยมชมกิจกรรมของกลุ่มยุวกรรมการห่อมบ้านในครั้งนั้น พระองค์ทรงพอพระทัยในการดำเนินงานโครงการ จึงได้พระราชทานเงินกองทุนให้กับกลุ่มยุวกรรมการห่อมบ้านอื่นๆ ในอำเภอแม่ลาน้อย โดยให้ยุวกรรมการห่อมบ้านได้ดำเนินการบริหารจัดการต่อไป ได้แก่

๑. กองทุนธนาคารข้าว
๒. กองทุนยา
๓. กองทุนพัฒนาการศึกษา
๔. กองทุนสาธารณสุข (กองทุนส้วม)
๕. กองทุนสมุดดินสอ

การใช้กระบวนการเรียนรู้นำกิจกรรมของกลุ่มยุทธศาสตร์การห่อมบ้าน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การร่วมคิดแก้ปัญหาและรับผิดชอบร่วมกัน ผลสำเร็จของการทำกิจกรรมไม่ได้อยู่ที่ผลของกำไร แต่สิ่งที่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงการคิด การลงมือปฏิบัติและการสร้างแบบอย่างที่เกิดขึ้นใหม่ในชุมชน ประชาชนในชุมชนได้รับรู้สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น สมาชิกยุทธศาสตร์การได้เรียนรู้กระบวนการใหม่ๆ กล้าคิดกล้าตัดสินใจ ดำเนินการบนพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง ดังจะเห็นได้จากการบริหารกองทุนร่วมของสมาชิกยุทธศาสตร์การห่อมบ้านของจังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกโครงการหนึ่ง

การจัดตั้งกองทุนสาธารณสุข (กองทุนร่วม) พระราชทานนี้ ทำให้ชาวเขารู้จักใช้ “ร่วม” มากขึ้น เนื่องจากในหมู่บ้านมีร่วมที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เพียงแห่งเดียว แต่เดิมชาวบ้านส่วนใหญ่ยังซบถ้ำกันในป่า จึงเป็นบ่อเกิดของพยาธิและเชื้อโรคต่างๆ การจัดตั้งกองทุนร่วมจึงช่วยตัดวงจรของพยาธิ ทำให้สุขภาพของคนในหมู่บ้านดีขึ้น รู้จักทำความสะอาด ดูแลตนเองให้สุขภาพแข็งแรง และเกิดการพัฒนาด้านสุขอนามัยในชุมชน โครงการพระราชทานนี้ให้กู้ยืมเพื่อใช้สร้างห้องร่วมอย่างง่ายและประหยัด มีงบประมาณหลังละ ๕๐๐ บาทเท่านั้น เพราะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว การเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ช่วยให้ชาวบ้านมีสุขอนามัยที่ดี แม้ว่าใช้กองทุนนี้ช่วยสร้างร่วมได้เพียง ๒๔ หลังก็ตาม แต่สามารถให้บริการได้หลายครอบครัว

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระราชทาน
เงินทุนประเดิมเพื่อก่อตั้งกองทุนพัฒนาด้านต่างๆ ให้แก่ยุวกรรมการหย่อมบ้าน นับเป็นส่วนสำคัญที่
ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา “คน” ด้วยกระบวนการเรียนรู้ สมาชิกยุวกรรมการได้เรียนรู้วิถีคิดจาก
การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะและนำไปใช้จริงในชุมชน สมาชิกยุวกรรมการ
แต่ละรุ่นสามารถทำคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเพราะทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชน จนเยาวชนสมาชิก
เป็นที่ยอมรับ และได้รับการส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างในการเป็นผู้นำชุมชนด้านต่างๆ อาทิ เป็นอาสา
สมัครสาธารณสุข สารวัตรกำนัน ตัวแทนเยาวชน สมาชิก อบต. คณะกรรมการกองทุนในชุมชนและ
วิทยากรผู้รู้ต่างๆ

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยภูเขาบนพื้นที่สูง ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงติดตามผลทุกโครงการอย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีพระประสงค์ให้ขวัญกำลังใจที่มีคุณค่ายิ่งแก่ครู กศน. ผู้ปฏิบัติงานที่เสียสละความสุขส่วนตัวมาอุทิศตนให้กับสังคม พระองค์ทรงคอยดูแลเอาพระทัยใส่ ดั่งกรณีปัญหาเงินเดือนของครู กศน. เมื่อพระองค์ทรงทราบว่าได้รับเงินเดือนต่ำกว่าครูในหน่วยงานอื่น และผลตอบแทนที่ได้รับนั้นน้อยเกินไป พระองค์มีพระเมตตาพระราชทานเงินเป็นกองทุนช่วยครู กศน. ที่เดือดร้อนยืมไปใช้ โดยให้แต่ละจังหวัดกำหนดอัตราดอกเบี้ย และบริหารจัดการกองทุนกันเอง เช่นที่จังหวัดน่าน ได้บริหารจัดการเงินกองทุนมาจนปัจจุบันนี้ มีเงินทุนเพิ่มขึ้นไปกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาทแล้ว นอกจากนี้ ยังทรงห่วงใยความปลอดภัยของครู กศน. ที่ต้องขับขี่รถมอเตอร์ไซค์ไปสอนหนังสือในท้องถื่นที่ห่างไกล เส้นทางการเดินทางเต็มไปด้วยความยากลำบากและอันตราย จึงทรงพระกรุณาให้ทำประกันชีวิตให้แก่ ครู กศน. ที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงทุกพื้นที่ โดยดำเนินการต่อเนื่องมา ๓-๔ ปี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงมีพระกรุณาธิคุณต่อครู กศน. ในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่ราบสูงอย่างต่อเนื่อง และสิ่งที่ครู กศน. สำนึกและปลื้มปีติมิรู้ลืมก็คือ ทรงพระกรุณาพระราชทานเหรียญรางวัลให้กับครูที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี เลี้ยงดูลูกของชาวบ้านที่ถูกทอดทิ้งด้วยการทรงงานในพื้นที่สูงของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างของผู้ใฝ่รู้ นับเป็นโอกาสสำคัญของครู กศน. ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ได้รับพระเมตตา ได้เรียนรู้ และเก็บเกี่ยว แนวทางการทรงงานที่เป็นองค์ความรู้แบบสมบูรณ์ (Absolute Knowledge) เพื่อใช้ในการดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่สูงสืบต่อไป

เด็กด้อยถิ่น

การดำรงชีวิตของชาวไทยภูเขาบนพื้นที่สูง ที่บ้านสันเกียง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เด็กและเยาวชนชาวไทยภูเขา เมื่อเรียนจบตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาสที่ทิ้งถิ่นฐานออกไปรับจ้างนอกชุมชน

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเห็นปัญหาดังกล่าว จึงมีพระดำริให้มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เพื่อส่งเสริมให้เด็กชาวไทยภูเขาได้มีโอกาสเรียนหนังสือ และสามารถดำรงชีวิตในชุมชนของตนเองได้อย่างเหมาะสมมีคุณภาพ สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ก่อเกิดการพึ่งพาตัวเองอย่างสมบูรณ์ โดยทรงสนับสนุนการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์” ขึ้นที่ ตำบลสันกำแพง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์” เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๒ ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้จากสภาพจริงในวิถีชีวิตด้วยการปฏิบัติจริง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรง
แสวงหารูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กด้อยได้พัฒนาทักษะ
เชิงกระบวนการสามารถนำไปใช้ในการแสวงหาความรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ใช้หลักการที่ง่าย
คือ ใช้ทุ่งนาและไร่กว้างรอบชุมชนการเรียนรู้เป็นห้องเรียน ผลผลิตที่ได้จากการเรียนรู้คือวัตถุดิบที่ใช้
ประกอบอาหารของผู้เรียนขณะที่เรียนอยู่ร่วมกันระยะเวลา ๓ ปี

อดีตนักเรียนรุ่นแรกของชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” นายวัชพงษ์ เจริญนังลาภ หรือ วุฒิ
บอกเล่าความรู้สึกด้วยความปลาบปลื้มที่ได้รับทุนการศึกษาในโครงการพระเมตตาสมเด็จย่า
เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คณะครุศาสตร์ สาขาดนตรีศึกษา ปีที่ ๒ หลังจากสำเร็จ
การศึกษาจากชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ซึ่งเขากล่าวอยู่เสมอว่า “...คนเราเลือกเกิดไม่ได้ ตัวผม
เกิดมาบนดอยไม่เคยคิดว่าจะมีโอกาสเรียนในมหาวิทยาลัย หากไม่มีชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า ผมคง
ไม่มีอนาคตที่ดีอย่างทุกวันนี้”

นายวัชพงษ์ไม่เคยลืมเหตุการณ์ ที่ได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเมื่อครั้งที่เรียนจบระดับประถมศึกษา โดยเล่าให้ฟังว่า “...พอผมเรียนจบจากศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ระดับชั้น ป.๖ ก็ไม่รู้ว่าไปเรียนต่อที่ไหน เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเด็กที่จบจากศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เนื่องจากเป็นการศึกษานอกโรงเรียนไม่ใช่การศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ถึงแม้ว่าผมจะได้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไป พ่อแม่ของผมคงไม่มีเงินส่งเรียน ความคิดที่จะเรียนต่อของผมจึงหายไปจากสมอง อยู่มาวันหนึ่งโอกาสของผมก็มาถึง เมื่อได้รู้จักครูสิงหา ได้ชักชวนให้เข้ามาเรียนที่ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จพระยา” ผมตัดสินใจเรียนทันที นับเป็นโอกาสที่ผมจดจำมาตลอด...”

ความภาคภูมิใจที่สุดในชีวิต ของนายวัชพงษ์ คือการได้แต่งเพลงและร้องเพลงถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อต้องการให้กำลังใจผู้เรียนทุกคนในชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ให้อดทนต่อการเรียนรู้ “...มีอยู่วันหนึ่งผมเขียนลงสมุดบันทึกของผมก่อนจะเล่าให้ครูฟัง โดยที่ผมเองอยากได้กีตาร์สักตัว เพราะชีวิตของผมชอบเสียงดนตรี เป็นชีวิตจิตใจ และแล้วความฝันของผมก็เป็นจริง เมื่อผมมีโอกาสร้องเพลง “คนดีของฉัน” โดยคำว่า “ฉัน” ในที่นี้ หมายถึง “สมเด็จย่า” และแต่งเพลงที่ ๒ ถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หลังจากผมร้องเพลงจบ ท่านก็พระราชทานกีตาร์ให้ผม ถึงวันนี้ผมเก็บกีตาร์ไว้ใกล้ตัว และยังนำกีตาร์ไปใช้แสดงดนตรีในงานสำคัญๆ จากพระเมตตาที่พระราชทานแก่ผู้ด้อยโอกาสบนดอยสูงนี้ สิ่งเดียวที่จะกระทำตอบแทนได้ก็คือ การประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม ดังที่วัชพงษ์ เจริญนังลาภ ปฏิญาณกับตนเองว่า “.....ผมประพฤติตนเป็นคนดีตอบแทนพระองค์มาตลอดอนาคตผมตั้งใจจะกลับมาเป็นครูที่ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” เพื่อสืบทอดพระปณิธานของพระองค์ท่านต่อไป....”

นอกจากจะมีพระเมตตาต่อผู้เรียนแล้ว ยังทรงมีพระกรุณาต่อครูผู้ปฏิบัติงานในชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จพระย่า” ด้วย สร้างความประทับใจให้แก่ นายสิงหา แซ่ตั้ง ครู กศน.อดีตผู้จัดการชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จพระย่า” จึงได้น้อมนำพระปณิธานของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนจำนวน ๕๐ คน โดยเล่าว่า “...ผู้เรียนที่จบจากชุมชนการเรียนรู้แห่งนี้เป็นคนดี ทำงานเป็นและรักท้องถิ่นทุกคน ครูจะสอนให้เขาเข้าใจในการดำเนินชีวิตของตนเองตามวิถีชีวิตของชนเผ่าอย่างมีความสุข แม้ว่าปัจจุบันจะพบว่าผู้เรียนที่จบการศึกษาบางคนไม่ยอมกลับบ้านเกิด และพยายามหาหนทางที่จะศึกษาต่อให้สูงขึ้น แต่ผมถือว่าเป็นเรื่องดี เพราะจะได้นำวิชาความรู้มาพัฒนาบ้านเกิดให้ดียิ่งขึ้น สาเหตุที่ทำให้เด็กสนใจเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจากเดิมเพราะเชื่อว่าจะมีอนาคตที่ดีกว่า ประกอบกับพ่อแม่ส่งเสริม ระยะเวลาผมเกรงว่าลูกศิษย์ของผมที่ศึกษาต่อเหล่านี้จะห่างหายจากบ้านเกิด แต่ตรงกันข้ามเด็กทุกคนจะผลัดเปลี่ยนกันกลับมาสอนหนังสือและบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตให้รุ่นน้องอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีกิจกรรมร่วมกัน ที่สำคัญเด็กเหล่านั้นต่างซาบซึ้งในพระเมตตาของพระองค์ และภาคภูมิใจในความ เป็นเด็กในชุมชน “สมเด็จพระย่า” มาก...”

ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า เป็นเสมือนน้ำหยดเดียวที่ช่วยเหลือคนด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง แต่เชื่อว่าหยดน้ำนี้จะให้ความชุ่มชื้นยาวนาน เพื่อให้เด็กดอยเหล่านี้มีชีวิตที่ดีขึ้นไม่เป็นภาระของสังคม ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าพระปณิธานของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดารได้รับการพัฒนาต่อไป อย่างยั่งยืน

ก็วันก็เดือนก็ปีที่ผันผ่าน
ทุกรอยพระบาทแห่งองค์สมเด็จพระเจ้า
น้ำพระทัยจากฟ้ามาสู่ดิน
พระคือผู้ให้ยิ่งใหญ่สุดเหนือคนนา

ทรงท่อมเททรงสืบสานตลอดมา
มีองค์เจ้าพระพินางไม่ห่างเลย
ไทยทั่วถิ่นไม่เคยสิ้นพระเมตตา
คือองค์เจ้าพระพินางของปวงชน

เสียงร้องเพลงของนักเรียนจากชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” แสดงถึงความสำนึกในพระกรุณาธิคุณและความจงรักภักดีที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าพินางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ผู้เป็นต้นแสงงามของสายรุ้งที่สดใสไปในทุกหนแห่งและทุกกลุ่มชน ไม่เว้นแม้ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล นับเป็นขวัญและกำลังใจของผู้ด้อยโอกาสบนดอยสูง มีรู้เลื่อน

บำเพ็ญตนคน กศน.

สร้างงาน สืบสานพระปณิธาน สร้างชุมชนน่าอยู่ หมู่บ้านสะอาด

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงงานในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนบนพื้นที่สูงในเขตจังหวัดภาคเหนือ พระองค์ทรงสืบสานพระปณิธานจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเขาให้ดีขึ้น โดยพระราชทานทุนช่วยเหลือการดำเนินงานการจัดกิจกรรมของครู กศน. ที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงในปี ๒๕๓๘ โดยเน้นด้านสุขอนามัยของประชาชน

ในโอกาสต่างๆ ที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จเยี่ยมครู กศน. ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนชาวเขาในแต่ละครั้ง ทรงสังเกตเห็นสภาพของหมู่บ้านที่ไม่ค่อยสะอาดนัก จึงพระราชทานคำแนะนำแก่ครู กศน. จัดสอนชาวบ้านให้รู้จักดูแลรักษาชุมชนให้สะอาดน่าอยู่ เพื่อให้ชุมชนปลอดจากโรคภัยต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากขยะในชุมชนด้วยเหตุนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้จัดทำโครงการชุมชนน่าอยู่ หมู่บ้านสะอาด เพื่อเทิดพระเกียรติและรำลึกในพระกรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงมีคุณูปกตม์แก่บุคลากรสำนักงาน กศน. และผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร โดยนำกระบวนการเรียนรู้เป็นกลไกในการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาครอบครัวและชุมชนให้สะอาดปราศจากขยะ โดยมีวิธีการดำเนินงานด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนมองสภาพปัญหา เพื่อชี้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากขยะสิ่งปฏิกูลในหมู่บ้าน โดยจัดเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดยุทธวิธีการแก้ไข ปัญหา กำหนดแผนปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างชัดเจน แบ่งภาระความรับผิดชอบ การเติมองค์ความรู้สู่กิจกรรม ได้แก่ การจัดเก็บขยะ คัดแยกขยะ ปรับภูมิทัศน์ชุมชน สร้างบ่อพักขยะ โดยหาวิทยากรให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

การดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน ๘๔ ชุมชน พบว่า ผู้ร่วมกิจกรรม ผู้จัดกิจกรรม และชุมชนเกิดการเรียนรู้ และความภาคภูมิใจในการกระทำกิจกรรมของตนเอง/กลุ่ม เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เกิดจิตสำนึกในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน ทำให้เข้าใจในขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเข้าใจในปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้น และสามารถนำขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่เป็นแบบอย่างแก่ชุมชนข้างเคียง

สิ่งสำคัญที่ผู้ร่วมกิจกรรมภาคภูมิใจ คือ การที่ได้มีโอกาสจัดทำโครงการสืบสานพระปณิธาน ชุมชนน่าอยู่ หมู่บ้านสะอาด ร่วมเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ในครั้งนี้ด้วย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๒ หน้า ๓ - ๑๔
- บทสัมภาษณ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. **นิตยสารสารคดี** ฉบับที่ ๔๙ ปีที่ ๕ มีนาคม ๒๕๓๒ หน้า ๙๗
- บทสัมภาษณ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ หน้า ๘
- มูลนิธิสมาคมนิสิตเก่ามหาวิทยาลัยศรีอยุธยาแห่งประเทศไทย. **พระกรณียกิจเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา**. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- วงจันทร์ พิษยนิติศาสตร์ และคณะ. **กัลยาณิทรศน์**. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้าการพิมพ์, ๒๕๕๖.
- วารสารศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวโรกาสพระชนมายุ ๘๐ พรรษา. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖ หน้า ๙

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายชินภัทร	ภูมิรัตน์	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
นายอภิชาติ	จิระวุฒิ	เลขาธิการสำนักงาน กศน.
นายชัยยศ	อิมสุวรรณ์	ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงาน กศน.
นางชุลีพร	ผาตินินนาท	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ สำนักงาน กศน.
นายบำเรอ	ภาณุวงศ์	ผู้อำนวยการองค์การค้ำของ สกสค.
นายเจริญ	ศรีศิริ	ผู้อำนวยการสำนักบริหารการผลิตและการพิมพ์

ขอบคุณข้อมูล

นางชุลีพร	ผาตินินนาท	นายพิสิฐฐพล	สิมะเสถียร
นางวีโลลักษณ์	สุขสาย	นายสิงหา	แช่ตั้ง
นายนิรามัย	คำพันธ์	นายเสกศิลป์	สังขบูรณ์
นางวรรณพร	แสงฮาด	นางสาวนภัส	โอรักษ์

คณะบรรณาธิการ/ผู้เขียน

นายพลาดิษฐ์	สิทธิธัญกิจ	นายปรีดี	พิศภูมิวิถิ
นายชะวชชัย	ภาติณัฐ	นางธัญญาภรณ์	ภูทอง
นายปราโมทย์	หม่อมพยัคฆ์	นางชุลีพร	ผาตินินนาท
นางศิราณี	อิมสุวรรณ์		

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ลิขสิทธิ์ของ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

ขอขอบคุณ

องค์การค้ำของ สกสค. สนับสนุนงบประมาณจัดพิมพ์ร่วมกับสำนักงาน กศน.

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค. (ลาดพร้าว)

